

خۆشەویستی خۆشەویستان

پێغەمبەرمان لە روانگە ی قورئانی پیرۆزدا

منتدی اقرأ الثقافي

دکتۆر بکر سید غریب بەرزنجی

www.iqra.ahlamontada.com

لتحميل كتب متنوعة راجع: «مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي»

بۆدانباردانندی جووردها کتیب:سهرهانی: «مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي»

برای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدی اقرا الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتاب (کوردی ، عربی ، فارسی)

منتدى اقرأ الثقافي

www.igra.ahlamontada.com

خۆشەويستی خۆشەويستان

پېغەمبەرمان

لەروانگەى قورئانى پېرۆزدا

نووسىنى :

دكتور بکر سید غریب بەرزنجی

لەبلاوگراوەکانی مەکتەبی تەنفیزی
یەكیتی زانایانی ئاینی ئیسلامی كوردستان
زنجیره (٢٠)

پـر بهـدل سوپاسی و پـێزانینی خۆم ئاراستهی مەکتەبی تەنفیزی
یەكیتی زانایانی ئاینی ئیسلامی كوردستان دەكەم بەتایبەتی بەرپـز
مەلا عبدالله مەلا سەعید گرتکی سەرۆکی یەكیتی زانایانی ئاینی كە
نەركی بەچاپ گەیانندی ئەم نووسینەیان خستە ئەستۆی خۆیان...
هیوادارم هەر پـایەدارو تەمەن درێژ بـێ.

دكتۆر بكر سید غریب بەرزنجی

* خوشەویستی خوشەویستان

بینفەبەرمان لە روانگەي قورئانی پیرۆزدا

نووسینی: دکتۆر بكر سید غریب بەرزنجی

* بەرگ و دیزاین: کۆمپیوتەری دەریا

* نۆرەي چاپ: دووهم ٢٠١٢

* چاپی یەكەم ٢٧٠٧كو/ ١٤٢٨ك/ ٢٠٠٧ز

* تیراژ: ١٠٠٠ دانە

* چاپ: چاپخانەي ماردین

((وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَىٰ ذَلِكُمْ إِصْرِي قَالُوا أَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ (٨١) فَمَنْ تَوَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ (٨٢) أَفَغَيْرَ دِينِ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ))^(١)

به ذکر و فیکری شیمه‌ی موصطه‌فا وهقتت موصه‌ففا که

که باسی نه‌و صه‌فا به‌خشه، طه رهب خیزه، دور نه‌فشانه^(٢)

خوشه‌ویستی هه‌موومانه محمد

رابه‌ری هه‌ردوو ژیا‌نه محمد

هه‌موو بلین؛ هه‌زاره‌ها صه‌لات

له محمد، له یاران‌ی هه‌موو کات^(٣)

1- ال عمران: ٨١-٨٢.

2- بروانه: دیوانی محوی (قصیده‌ی نور): ٤٢٦.

3- نامه‌یه‌کی کراوه، سید بکر به‌رزنجی، ١٤٢٧ک، ده‌ست نووس.

پيشكەشە بەو خوشك و برايم ئەگەر راست بووم دوئاي
چاكەم بۆ دەكات، ئەگەر ھەلەش بووم ئاگادارم دەكاتەو ھە لە
ھەلەكانم.

پيشكەشە بە گيانى پاكى باوكم (سىد غرىبى سىتاقان
غەزايى بەرزنجى) كە يەكەم كەس بوو فيرى كردم كە ئايىنى
ئىسلام تەواو كەرى ژيانە!

پیشه‌کی دووهم

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به‌ناوی خوای گه‌وره و میهره‌بان

سوپاس بۆ خوای گه‌وره بیّت، درودی خوای گه‌وره له‌سه‌ر گیانی پاکی
پیغه‌مبه‌رمان و پیغه‌مبه‌ران بیّت و خوای گه‌وره له‌یارو شوینکه‌و توانی پیغه‌مبه‌رمان
(ﷺ) ببوریت و پاداشتیان به‌به‌هشتی به‌رین بداته‌وه.

سوپاس بۆ خوای گه‌وره که توانیمان چاپی دووهم بلأو بکه‌ینه‌وه.
به‌پاستی هه‌رده‌م چاپی دووهم له‌لایه‌ن نووسه‌ر گرنگیه‌کی ته‌واوی هه‌یه له
چهند لایه‌نه‌وه، وه‌کو چاره‌سه‌ری ئه‌وه‌له‌و له‌بیرچوانه‌ی که له‌چاپی رابردوو
روویدابوو، وه‌ سوود وه‌رگرتن له‌و تییینی و سه‌رنجانه‌ی که بۆی ره‌وانه‌ ده‌کریت
دوای بلأو بوونه‌وه‌ی نووسینه‌که، بۆیه چاپی دووهم له‌لایه‌نی خودی نووسه‌ر به‌لای
منه‌وه نۆر جیا به‌له‌چاپی دووهم له‌دوای ئه‌و بکریت جا هه‌ر چ نووسه‌ریک بیکات!
ئه‌وه‌ی پێویسته‌ له‌م گۆشه‌یه‌ پێتانی رابگه‌ینم، نه‌مویست له‌م چاپه‌دا بابه‌تی
تر پتر بکه‌م بۆ ئه‌م چاپه‌ به‌لکو نووسینه‌کانم وه‌کو خۆی ریکخست و ته‌نیا چهند
گۆرانه‌کاری هونه‌ری و زمانه‌وانیم کردو چهند لایه‌نی راه‌م ده‌سکاری کرد، تا
نووسینیکی تر خوای گه‌وره یاریده‌ده‌رمان بیّت و هه‌موو کاتمان خزمه‌تی ئه‌م
نایینه‌ پاکه‌ بیّت.

دکتۆر سید بکر به‌رزنجی

١٤٢٣هـ

هه‌ولێر / مزگه‌وته‌ی اعجاز

پیشه‌کی یه‌که‌م

به‌ناوی خوای گه‌وره و میهره‌بان

سو‌پاس بۆ خوای گه‌وره بیټ
دروودی خوا له‌سه‌ر گیانی پیغه‌مبه‌رمان و گشت پیغه‌مبه‌ران بیټ.
خوای گه‌وره له یارو شوینکه‌و‌توانی پیغه‌مبه‌رمان و گشت پیغه‌مبه‌ران (ﷺ)
ب‌بو‌ریټ و پاداشتیان به به‌ه‌شت بداته‌وه.
داوا‌کارین که خوای گه‌وره یارمه‌تیمان بدات، تاوه‌کو هه‌موو پیت و وشه‌یه‌کمان
هه‌موو تواناو خه‌باتیکمان
هه‌موو بزاف و وه‌ستانیکمان
هه‌موو ره‌فتار و گو‌فتاریکمان
هه‌موو بۆ‌چوون و هه‌لو‌تستیکمان
هه‌موو پیک‌گه‌یین و داب‌رینیکمان
له‌پیناوی ره‌زانه‌ندی خوای گه‌وره بیټ.
(إن شاء الله) ره‌زانه‌ندی خوای گه‌وره تاکه سه‌رمایه‌ی هه‌ردوو ژیا‌نمانه.
داوا‌کارین نه‌ی خوای گه‌وره وه‌لاممان بده‌وه، وه‌لاممان بده‌وه، وه‌لاممان
بده‌وه.

خوشک و برا‌کانه‌م.. نه‌ی هاو‌بیرو هاوسه‌نگه‌رانم
نه‌ی نه‌وانه‌ی شه‌و ده‌خه‌نه سه‌ر روژ له‌پیناوی بلا‌وکردنه‌وه و را‌گه‌یاندنی نه‌م
ثا‌یینه پیرۆزه.

ئەي ئەوانەي گەيینه ئەم ئاسته که بتوانن دیواری نه‌زانین لابده‌ن و بگه‌نه ئەم راستییە که ته‌نیا ئایینی ئیسلامه ئاده‌میزاد ده‌گه‌ییښته باوه‌شی کامه‌رانی و شادی له هه‌ردوو ژیان!

ئەي ئەوانەي بالۆره‌ی بیباوه‌پان نه‌یان‌توانی سڵتان بکاته‌وه‌و له‌راسته‌ ریگای ژیان لاتان بدات.

ئەي ئەوانەي زانست و ژیریتان کردۆته زه‌مینه‌ی گشت بزاڤیکتان.

سوپاس بۆ خوای گه‌وره‌ جاریکی تریش پیکگه‌یشتینه‌وه‌.

سوپاس بۆ خوای گه‌وره‌ جاریکی تریش له‌پیناوی خزمه‌تی ئەم ئایینه‌ پېرۆزه‌و ئەم گه‌له‌ پارچه‌ پارچه‌ کراوه‌و ره‌نجده‌ره‌ پیکگه‌یشتینه‌وه‌.

داواکارم که خوای گه‌وره‌ (ان شاء الله) بۆ کاری چاک‌و‌وته‌ی چاک، به‌هێزو سه‌رکه‌وتوومان بکات، سه‌قامگیرو به‌رده‌واممان بکات. دامه‌زراوو هه‌ستیارمان بکات، خاوه‌ن هه‌لوێست و نه‌ترسمان بکات، چونکه‌ خزمه‌تی گه‌لیکی موسڵمانی چه‌وساوه‌و پارچه‌ کراوی وه‌کو گه‌لی کوردی موسڵمان به‌تایبه‌تی وه‌کو گه‌لانی موسڵمانان به‌گشتی، له‌په‌یامی ئایینه‌ پېرۆزه‌که‌مان، به‌ناوه‌ندی خواپه‌رستی ده‌ژمێردرێت و خوای گه‌وره‌ش مژده‌و په‌یمانی هاوکاری و پشگیری ئەم خه‌باته‌ی داوه‌:

(وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ)^(۱)

زانایان ده‌فه‌رموون، ناوه‌روکی ئایین زانیینه‌ به‌ سێ خال:
یه‌که‌م: زانست هه‌بیّت له‌باره‌ی خوای گه‌وره‌.

دوهم: زانست هه‌بیت له‌باره‌ی پېغه‌مبه‌رمان (ﷺ).

سپینه‌م: زانست هه‌بیت له‌باره‌ی ټایینه‌که‌ت.

نهم سی‌خاله سه‌رجه‌مسره ټایینی اسلامه.

له‌ژیر روښنایی نهم کلاروژنانه‌دا بپارمدا له‌م پیک‌گه‌ینه‌دا به‌یه‌که‌وه له‌گه‌ل

پېغه‌مبه‌رمان بمینټینه‌وه (ﷺ).

دیارخستنې خۆشه‌ويستی محمدا پله‌ی خۆشه‌ويستی محمدا (ﷺ) دیارده نییه‌و

به‌س به‌لکو بنه‌ماو راستیه‌که هه‌ر هه‌موومان ده‌بیت له‌نزیکه‌وه هه‌ستی پیکه‌ین‌و

له‌نزیکه‌وه‌ش ریزی لیب‌نیزین‌و به‌توندی بیگرین نه‌گه‌ر هه‌ست به‌ويست و ئاواتی

گه‌له‌که‌مان ده‌که‌ین!

((لَتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزُّوهٗ وَتُحَرِّمُوهُ وَتُحَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا))^(۱).

نهم نامیلکه‌یه‌م ناو نا خۆشه‌ويستی (ﷺ) نه‌و خۆشه‌ويستانه‌م که‌ خزمه‌تی

گه‌ل و خاکه‌که‌م ده‌که‌ن و هه‌رده‌م به‌ په‌یامی خوای گه‌وره‌ ده‌ژن.

چه‌ند جار دووباره‌و ده‌باره‌م کردۆته‌وه له‌ ۴۰ سالی رابردو له‌وتارو

نوسینه‌کانم، نه‌گه‌ر هه‌ر که‌سێک دژی ټایینی ئیسلام بوو نه‌وه دژی به‌رژه‌وه‌ندی

گه‌له‌که‌یه‌تی به‌گشتی و دژی به‌رژه‌وه‌ندی خۆیه‌تی به‌تایبه‌تی! (ﷺ).

وه به‌پېچه‌وانه‌شه‌وه به‌پېچه‌وانه‌وه‌یه، هه‌ر که‌سێکت دیت هه‌رچه‌ند خۆی و

بنوینیت (وه‌کو ده‌لێن هه‌ر چ شێوه -باک گراوند-ی بۆ خۆی رازاندبێته‌وه چ به‌

گوفتار یا به‌شێوه) گوايه دلسۆزو پېشمه‌رگه‌ی گه‌له‌که‌یه‌تی و گوايه پاسه‌وانی خاله

گه رمه کانه، نه گهر دژی تايینی ئیسلام بوو و دوور بوو له په یامی خوای گه وره و
پيغه مبه رمان (ﷺ) نه وه به بی دوو دلی دژی به رزه وه ندی گه له که یه تی و هه رده م
دووره له سوودی خۆی.

بۆیه له م گۆشه یه دا بۆ نه وهی که جی پهنجی خۆمان بکه ینه وه له خزمه تی
گه لی کوردی پارچه پارچه کراو خزمه تی جیهانی خواناسانی تاوان لیکراو و
گه مارۆدراو به پلانو پیلانی بیباوه پان، ئه م نامیلکه یه ده که مه دیاری بۆ نه وهی
منیش وه کو برا خاوه ن باوه په کانم بتوانم خزمه تی نه م پيغه مبه ره (ﷺ) بکه م، به و
نیازه ی که خزمه تی پيغه مبه رمان و تايین و خزمه تی گه له که مانه و خوای گه وره ش
(ان شاء الله) هاوکاریمان ده کات بۆ نه م کاره دیاری کراوه.

((إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ (٥١) يَوْمَ لَا
يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ))^(١).

دکتۆر سید بکر به رزنجی

هه ولیر مزگه وتی اعجاز

ز ١٤٣٢

تابلوی یه‌که‌م

مه‌به‌ست له خوا په‌رستن

خزمه‌تی گه‌ل و خاک ته‌گه‌ر به‌وردی شیبکرتته‌وه ئه‌وه له‌دوو خال خوی ده‌بینیته‌وه،

یه‌که‌م: ریزگرته‌ی ئه‌و ویسته پاکانه‌ی که‌گه‌ل ده‌یه‌وێت.

دووه‌م: رینمایی کردنی گه‌ل بۆ ویستی پاکترو هیوای گه‌شترو ئاسۆی فراوانتر. ئیت‌هر هه‌موو ئاواتمان له‌م چوارچێوه‌یه‌دا خۆیان خرده‌که‌نه‌وه، ویستی پاک‌ی گه‌ل و هاندانی گه‌ل بۆ رێبازی ریکی ژیان.

بۆیه پێویسته که‌هه‌موو توانایه‌کی به‌رجه‌سته و نابهرجه‌سته وه‌کو (جولان و دامێتان و به‌ره‌م و سه‌ربازی و کارگیرى و داد و خۆیندن و...) له‌م دوو خاله‌دا خۆیان بپیننه‌وه.

ته‌گه‌ر به‌وردی و قوولی سه‌یری ناوه‌پۆکی ئایینی ئیسلام بکه‌ین ده‌بینین، هاتنی هه‌ر هه‌موو ئایینه‌کانی ئاسمانیش ته‌نیا بۆ راپه‌راندنی ئه‌و دوو خاله‌ هاتوون، که‌ کامه‌رانی له‌ دای ته‌مه‌زاده‌ی دروست بکه‌ن و په‌ژاره‌و گه‌نده‌لی و قه‌یرانی رێبازی ژیا‌نی لابده‌ن، وه‌هه‌روه‌ها ئایینی ئیسلام روونی کردۆته‌وه که‌ شادی ئاده‌میزاد مه‌به‌سته (الغایه‌) و به‌س، ئیت‌هر هه‌ر هه‌موو شیوه‌کانی خواپه‌رستی هۆکاره (الوسيلة) بۆ گه‌یه‌ین به‌م ئاواته‌ی که‌ شادی ئاده‌میزاده‌.

* * * * *

ئا ئه‌م هه‌موو ویستو هیوایه له‌ئایینمان ناوێراوه به (العبادة) واته به‌ندایه‌تی ئه‌و خوایه گه‌وره‌یه‌ی که ئه‌م بپیاره‌ی داوه وه راپه‌راندنی ئه‌م بپیاره‌ش له‌چوارچێوه‌ی له‌خواترسان (التقوا) دارێژراوه، ئه‌و که‌سانه‌ی خاوه‌نی ئه‌م هه‌لۆیسته‌ن ئه‌وه ئاشتیخوازان (المسلمون که له‌وشه‌ی السلام وه‌رگیراوه) وه‌هه‌روه‌ها خاوه‌ن باوه‌رین، که بنچینه‌ی باوه‌ری واته ئاسییش پارێزان (الایمان له وشه‌ی الامن وه‌رگیراوه)، واته ئه‌و ئاده‌میزاده کراوه:

((إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ))^(۱)

بۆ ئه‌وه‌ی ئه‌م کارانه بکات، ئا ئه‌وه کاره‌کانیه‌تی، وردی ئایینمان له‌وه‌دایه که ئه‌م هه‌موو ویستو هیوایه به‌خواپه‌رستی (العبادة) داده‌نێت ئه‌گه‌ر پارێزه‌ری ئه‌و ویست و هیواینه بێت (التقوا) که به‌به‌رژه‌وه‌ندی گه‌ل کوتایی دێت (المعروف یا الصالحات)، خۆ ئه‌گه‌ر به‌ره‌هه‌ستی ئه‌و ویستو هیواینه بکات که به‌پێچه‌وه‌انه‌ی به‌رژه‌وه‌ندی گه‌له‌که‌یه‌تی ئه‌وه به (المنکر یا السینات) ده‌زانێت.

وه‌کو به‌لگه نه‌ویسته که هه‌رده‌م ئایینمان تاکه هێژیکێ (الصمام الامان) بۆ پاراستن و داھێنان و رێکخه‌ستی سوودی ئاده‌میزاد!

((وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا))^(۲)

به‌لکو بوونه‌وه به هه‌موو پێکهاته‌کانیه‌وه بۆ به‌رژه‌وه‌ندی و خوشی ئاده‌میزاد دروست کراوه:

1- التوبة: ۱۱۱.

2- الاسراء: ۷۰.

((اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ (٣٢) وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ (٣٣) وَأَتَاكُم مِّنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَظَلُومٌ كَفَّارٌ^(١))).

هەر بۆیەش هیچ ئادەمیزاد نەماوێ لەم بەزەیی و چاکە دوورخراپیتەوێ:

((وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ^(٢))).

واتە: خوای گەورە دەفەرمووێت: (بەزەیی من و چاکە من و رۆزی من، هەر هەموو شتیکی گرتۆتەوێ چ گیان لە بەر بێت چ بێ گیان ئەوێ کە و تۆتە ژێر چاکە کانم).

و هەروەها هیچ ئادەمیزادێک نییە کە لەناوێ پۆکی ژیاں ناگادار نەکرابیتەوێ کە خواپەرستی و راپەراندنی یاسای خوای گەورەییە:

((إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ^(٣))).

خواپەرستیش واتە دا بین کردنی بەزەوێندێ ئادەمیزاد و دوور کە و تەنەوێ لەو شتەنەیی کە قەیران و گیروگرفت و زیانی (الضرر) پێدەگەین.

((وَمَا أُنزِلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ^(٤))).

1- ابراهيم: ٣٢-٣٤.

2- الاعراف: ١٥٦.

3- الفاطر: ٢٤.

4- النحل: ٦٤.

له‌م کالو روژنانه‌دا نه‌وه‌ی گرنگو مه‌به‌سته نه‌ته‌وه‌که‌م، نه‌ته‌وه‌ی کورد، که به‌ر له ١٤٠٠ سال به‌ويست و ئاره‌زووی خۆی و به‌دڵسۆزیه‌کی بێ سنوور له ٩٥٪ی ئایینی ئیسلامی کردۆته‌ رێبازی ژيان (الشريعة) و محمدي داناهه به‌خۆشه‌ويستی (ﷺ) خۆی!

ئه‌وه‌ش ده‌گه‌پۆته‌وه به‌و بونی بابه‌تیکی پر له‌زانستی ژیری له‌ئایینماندا وه‌هه‌روه‌ها بیري کراوه‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورد.

((أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ يَمْشُونَ فِي مَسَاكِينِهِمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّأُولِي النُّهَى))^(١)
 ((يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ))^(٢)

دیمانیکی به‌لگه نه‌ويست له‌سه‌ر ژیری و گه‌ییی بیري کورد، من وه‌کو له‌ناوچه‌کانی شاری (هه‌ولێر) ژیاوم که‌مێک شاره‌زاهه له‌وشه‌ روئانی ئه‌م ناوچه‌یه، خه‌لکی ئه‌و ناوچه‌یه له ٧٠٪ یان کاتی بیانه‌وێت ناوی محمدا یا پيڤه‌مبه‌ریان (ﷺ) به‌رموون، ئه‌وه زۆر جار به‌شیوه‌ی خۆشه‌ويست یا خۆشه‌ويستمان ده‌فرموون، ئه‌م وشه‌یه له‌لایانه‌وه ناسک ترين و خۆش ترين و شیرين ترين و پر واته‌ ترين و دلگیرترین وشه‌یه.

کاتی که‌ فرمویان: خۆشه‌ويستمان (ﷺ) فرمویه‌تی، ئه‌وه هه‌موو تواناو بۆچوون و رێنماییه‌که ده‌هه‌ستێت و له‌کار ده‌که‌وێت ته‌نیا توانای خۆشه‌ويسته

1- طه: ١٢٨.

2- البقرة: ٢٦٩.

راسته‌قینه بئى گەردو بئى رتوشو بئى بۆيه‌كه‌يه كه دبته پيش و ماوه‌ى دراوه كه بير رووناك بكاته‌وه و تاكه رينمايى كاره له هەردوو ژيانه .

((قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِينُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ))^(١).

* * * * *

وه پيم خۆشه‌ بيزانين، نه‌گەر وشه‌ی (خۆشه‌ويست) له هيج رسته‌و پرگه‌يه‌ك واتای ته‌واوو ريك نه‌به‌خشيت، نه‌گەر وشه‌ی خۆشه‌ويست له هيج گەرو ليوو وته‌يه‌كدا ده‌نگ داناوه‌و ره‌نگ داناوه‌و سۆزى خۆى په‌خشان نه‌كات، نه‌گەر وشه‌ی خۆشه‌ويستى له هيج هۆنراوه‌و گۆرانييه‌ك واتای ته‌واو نه‌به‌خشيت، نه‌گەر وشه‌ی خۆشه‌ويست له هيج شوينيك نه‌توانيت نه‌و واتايه‌ بيه‌خشيت كه خۆشه‌ويستيه‌ پر به‌واتای وشه‌كه، نه‌وه له‌ناو رسته‌ی محمدى خۆشه‌ويست(ﷺ) توانيويه‌تى هه‌ره‌موو جۆش و سۆزو واتاو به‌هايەك دروست بکات له‌دلى موسلمانانداو يەك به‌ پيستی وشه‌كه خۆشه‌ويستى بنوييت. (الله)

* * * * *

هەر بۆيه وه‌كو هه‌موو گه‌لانى خواناس، گه‌له‌كه‌ى منيش، سه‌دان ژاناو هۆنه‌رى وه‌كو (جيزى و خانى و محوى و صافى و صابرى و مولوى و نۆده‌يى و بيخودو پاكي و...) (ﷺ) وا ده‌يانه‌ويت باسى تروسكاييه‌ك له‌م خۆشه‌ويستيه‌ بکه‌ن.

ئەو خۆشەوېستىيەى كە لەننۆان ئەم چەند پیتەدا خۆى نواندووہ ماتەوزەيەكى
هەيە، تواناو ھیزىكى لەخۆيدا گرتووہ، دەريايەكى بى سنووى سۆزە، كانياويكى
بى بنى پر لەواتايە، ئەو خۆشەوېستىيە توانايەكى داھينەرۆ چاكى لەبىردا
پيگەياندوہ، كە بەسە بۆ ئەو توانايەى خۆشەوېستى پيغەمبەرمان (ﷺ) كە بليّم
نەتەوہى كوردو نەتەوہكانى ترى جيهانى خواناسان ١٤٠٠ سالە نەيانتوانيوہ لەم
كانياوہ تير ببنو لەم كانياوہ بيزار ببن.

* * * * *

شيخ (نجم الدين صابري بەرزنجى) (ﷺ) (١٨٨١ز-١٩٤٤ز) شىخى زاناو
ھۆنەرى داھينەرى شارى كەركوك دەفەرمويت:

**عالمى كرده جسد نوري جيبى كرده روح
بۆيە وا ھەر ماوہ ناخنكى بەسەد تۆفانى نوح**

**خوا بە قورئانى موبىنى افصالى ئەو ئەكا اثبات
كافيه شق القمر، ميعراج و باقى موعجزات^(١)**

* * * * *

(ملا بىخودى) (ﷺ) خواناس سەيركە چۆن دلەكى فريوہ بۆ شارى (مدينەى
رەنگين) و بەدواى دا دەگەريّت:

ئاخۇبە چ شاخىكەوہ گىرساوہ دلى من

ياخۇبە چ داخىكەوہ سووتاوہ دلى من

واديارہ بى ئاواتە لەم بىز بوونەي دلى بۇيە دەفەرموويت

لەو يوسفہ پرسیومە لە بېگانە و ياران

ھەرگىز نىيە سۇراخى لە ھىچ لاوہ دلى من

وہ لەكۆتايى ھۆنراوہ كەيدا دەفەرموويت

مەعلوم چووہ بۇ خزمەتى سائارى مەدينە

وام زانى كە فەوتاوہ نەفەوتاوہ دلى من^(۱).

* * * * *

سەبىرى ئەم ھۆنەرەش بکە چۆن ھەرھەموو دەرگای بەروو داخراوہ و رووی

کردۆتە خۇشەويستەكەي (ﷺ):

سەد حەكىم ھات و عىلاجى ئەو بىرىنانەي نەكرد

تۆ عىلاجى دەرەكەم كە زوو بە لوقمانم وەرە

* * * * *

1- دىوانى: بېخود، بغداد، چ: ۱، چا: سلمان الاعظمي: ۶۶-۶۸.

هۆنه ری کورد (احمد شوقي) (رحمته الله علیه) که له بنه ماله کانی کوردی تورکیایه و له مصر
ژیاوه و بووه به (امير الشعراء) ی (عرب) ده فەرموویت:

اخوك عيسى دعا ميتا فقام له

وانت احیيت اجيالا من العدم^(۱)

* * * * *

بۆیه کاتى کوردی ههستیار باسی خۆشهويسته که ی دهکات که محمدی
پیشه وایه (رحمته الله علیه)، دلتیابه که باسی نیشتمان پهروه ری دهکات، نه وه باسی خهبات و
تیکۆشان دهکات، نه وه باسی داهینان و پیشکهوتن دهکات، خۆشهويستی محمد
بوو که دلّه کانی جۆشدا بۆ جووله و جووله کانی خسته کارو کاره کانی
له چارچېوه ی دانو په کسانى و زانستیدا گرد کرده وه.

دلتیابه کاتى کورد له ۹۵٪ ی (سوپاس بۆ خواى تاكو به توانا) شوینکه وتووی
محمدی خۆشهويسته، نه گهر کورد له ۵۰٪ شوینکه وتووی (دارو به ردو گاو
ئاگرو...) په رستن بوايه، نه وه بییاوانی (علماني)، نه وه نه زانه کانی خۆفرۆشی
رۆژه لاتو رۆژئاوا، نه وه نه زانانی به ویستو ئاوات و خهباتی کورد، سه دان
نووسین و سروود و هۆنراوه یان به سهر (ریخی گاو ته نی سوتان و ژيله مۆ ئاگرو
تاشه به رد و شک و رهنگی به رد) داده نا، چونکه له ۵۰٪ کورد هه لیبراردووه و
کردوویه به خواى خۆی! (خۆمان به خواى گه و ره ده پارێزین، نعوذ بالله)، به لام
له کاتیکدا که گه لی کورد به هه موو تواناو سۆزو ژیرییه وه، محمدی (رحمته الله علیه) کردوته

1- دیوانی احمد شوقي، مصر.

پېنشه و او خۆشهويست شه به (دواکه و تن) و (کۆنه په رست) و (تاوانکارو تاوانبار) ی ده زانن! ؟ (الله)

خوای گه وره پاداشتی چاکه ی (شرف الدين محمد البصري) بداته وه که دهفه رمویت:

وكيف يدرك في الدنيا حقيقته

قوم نيام تسلا عنه بالحلم^(۱)

واته: (چون ده زانیت ته م دنیا په چونه، که لیک که نووستووه و او له پرځه ی خوه و خون ده بینیت!)
یا دهفه رمویت:

قد تنكر العين ضوء الشمس من رمد

وينكر الفم طعم الماء من سقم^(۲)

واته: (له بهر کویر ی خوی رووناک ی خوری به لاه نییه، تامی شو ناکا چونکه ده رده داره).

* * * * *

شه وش به شیکه له به شه کانی پلان و پیلانی رۆژه لات و رۆژناوایی که کاردانه وه ی له سهر سهر خانی چهند فهریکه خوینده واریک و چهند پینوس بابروودویکی چقی چهند رۆژنامه یه ک کردوه.

1- دلائل الخیرات- البردة المذبح، شرف الدين محمد البصري، ط: ۱، بغداد، مط: الوسام، ۱۹۸۲ز: ۲۴۳.

2- هه مان سهرچاوه: ۲۵۳.

خۆ تۆ ناتوانی نۆد به‌چاکي نزیک بیه‌وه له‌چۆنیه‌تی نه‌زانین و بێ ئاگایی ئه‌م
مشه‌خۆرانه تاوه‌کو به‌راوهرد نه‌که‌ی له‌نیوان ویست و بنه‌مای په‌یامی محمدي
خۆشه‌ويست(ﷺ) و ویست و بنه‌مای ئه‌و هه‌موو دێوه‌زل و درندانه‌ی که کردوویه‌نه
به‌ خوا و پېشه‌وا و سه‌رداریان؟!

((وَلَا يَتَّخِذْ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ))^(۱).

بابێن له‌جیهانی به‌راوهردا خۆشه‌ويستمان بناسین(ﷺ)، با له‌جیهانی خزمه‌تی
رۆڵی نه‌ته‌وايه‌تی و خه‌باتی که‌ی کورددا له‌م ۱۴۰۰ ساڵه‌ خۆشه‌ويستمان بناسین و
به‌راوهردی به‌ره‌می ئه‌و هه‌موو مزگه‌وتانه‌ی کوردستان بکه‌ین له‌ماوه‌ی ۱۴۰۰
ساڵه‌دا که‌ چۆن بنکه‌ و پېگه‌ و چه‌قی دادو رۆشنیبری و هاوکاری بووه‌ و پېشه‌واکانی
خوێن رشتن و دزی و ئابروو بردنیش که‌ می‌ژوو له‌ من باشتریان شاره‌زایانه‌ و
ده‌یانناسیت؟!

* * * * *

كوردو ئايىنى ئىسلام

پېنى بلى ھەئسە كاتى ھەئەتە
موسلمان كۆتى ژىردەستى شكاند

ئاي كە ئايىنى شەمشەمە كۆيۈرە
ئىسلام چۆن كوردى بەجىهان ناساند

تاكە رىيازى خەباتە شۆرش
سەدان زۆردارو نۆكەرى تۆقاند

نرگەي موسلمان ئە شارو ئە دى
كوفرى ئەدەرياي ئەماندا خنكاند

سەربەرزەم ھەردەم بە مزگەوتەكان
ھەزاران ۋەچەي ژىرى پىگەياند

كوردى مەن ئىمىرۇ ئەسايەي ئىسلام
ھىزى (دل شىر) ۋ (عەقلەقى) رماند^(۱)

1 - دل شىر: پالەوانى خاچ پەرسى بەزىو بوو، (مىشيل علق) دامەزىقنەرى (حزب البعث العربى الاشتراكى) بوو.

لەژىر سىبەرى مەزگەوت و مېحراب
بەرى زانست و وشەي پىگەياند

زۇرچاك بزانە بازووى خواناس بوو
لە كوردستاندا كە ئالاي چەقاند^(۲)

قاضي و پيران و حفيد و بارزان
بىرى ھەئەتيان لەم خاكە پرواند
ايويى، رەزا، نەورەس و سەكۆ
قەلاي سەمەيان لەرەگا ھەژاند
بوون بە رابەر و بە ئاسۆي ھيوا
كوردیان لە باوھش برايەتي نواند^(۱)

* * * * *

بۆچى ئەم درندانى جىھان بەگشتى دژايەتي محمدى خۆشەويستان (ﷺ)
نەكەن؟!

بۆ ھەموو توانايان نەخە گر بۆ توانەوھى سەرچاوەکانى خۆشەويستى محمد
لەكوردستان؟!

من لەنزيكەوھ ئاگادارم پتر لە ۴۰ ساڵە (يەكەم پەرتووكم لەساڵى ۱۳۹۷ك
بەناونيشانى -جىھانىكى وون- بلۆكردەوھ وە يەكەم كۆرم لەبارەى -چەند

1- ترگەي ھۆنراوھ، سىد بىكر بەرزنجى، ھەوليتەر

رووه کانی ماتماتیک لە قورئانی پېرۆزدا - لە ساڵی ۱۳۹۷ک لە هەولی لاوان پېشکەش کرد، چونکە ئەم بېباوە پانە خەریکی دزینی دارایی و سامانی ئەم گەلەن، چونکە ئەم بېباوە پانە خەریکی ئارەزوو بازی و ئابرو بردنی ئافره تانی ئەم کۆمەلگایەن، چونکە ئەم بېباوە پانە تەنیا لە کۆمە لێلەکان دەتوانن مەلای ژیا نیان بکەن و لە کۆمی لێلدا دەتوانن جیهانی فیل و لە خشتە بردن و داگیرکردن و تۆقاندن و توانەوێ نامە ی کچ و کوپ ئاوە ژوو بکەن، بەلام پە یامی محمدی خۇشەويست (ﷺ) و پېشەوای ژیران:

((اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ))^(۱).

واتە ی بە کورتی: (خوای گەورە یە کە پېشەوای خواناسانە هەردەم لە تاریکی یە کانی ژیا ندا دەریان دینیت بەرە و رووناکی درەوشاوە ی ئیسلام بەلام ئەوانە ی کە بېباوە پان پېشەواکە یان ژۆرداران کە هەردەم خەلک لە رێبازی رووناکی ژیا ن لادە دەن و بەرە و تاریکی یە کانی ژیا نی دە یانبەن، ئەوانە یارانی ئاگرن و هەر لە ئاگری دۆزەخدا دە میننە وە).

و هە کۆ پېشەوا و خۇشەويستى خۇشەويستان لە بارە ی پێناسە ی ئەم ئایینە دە فەرموویت: (لایلها کنهارها)^(۲).

واتە: ئەم ئایینە پاکە شەو هە کانی و هە کۆ روژ روون و ئاشکرایە !

1- البقرة: ۲۵۷.

2- رواه احمد و ابن ماجة و حاکم و بیهقی، بروانه: جامع الصغیر، ابو بکر عبدالرحمن السیوطی.

واته: سوودی ئەم ئایینه بۆ ئاده‌میزاد هێندە بە‌کە‌لکه، ئەوهی نادیاریشه ئەوه وه‌کو وه‌ک دیاره‌کان ده‌دره‌وشیته‌وه.

ئەم ئایینه ئەو رێبازه‌یه که له‌پێناوی پاراستنی سه‌رو مال و ئابروی ئاده‌میزاد هاتوه:

((قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّي عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرِزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكَمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ (١٥١) وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَيَعِدُ اللَّهُ أَوفُوا ذَلِكَمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ (١٥٢) وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكَمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ^(١))).

* * * * *

محمد په‌یامی هاوکاری و ته‌بابی و ناویژی و یه‌کسانی و دادی پێیه:

((وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ^(٢))).

په‌یامی ریز‌گرتن و پێزانینی توانای شافره‌ت و ئابروو پۆشی و مافی شافره‌تی پێیه:

((الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النَّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ^(٣))).

1- الانعام: ١٥١-١٥٢.

2- المائدة: ٢.

3- النساء: ٣٣.

واته: (پیاو ده‌بیته هه‌رده‌م وه‌کو یاریده‌ده‌ر (الأسناد) یارمه‌تی ئافره‌ت بدات -جا چ هاوسه‌ری بیته یا دایک و خوشک و کچی-، وه وشه‌ی -قوام- واته راستی بکاته‌وه وه‌له‌کانی بۆ روون بکاته‌وه وه‌هاوکاری بکات له هه‌ورازو نشیوی ژیان وه‌کو چۆن دووگیکی که‌پر بۆ داری میو ده‌بیته -قوام- وشه‌که له‌بنچینه‌دا له‌وشه‌ی (قام) واته هه‌ستاندا هاتوو -ئا به‌م شیوه‌یه‌ش پیاوان یاریده‌ده‌ری راسته‌وخۆی ئافره‌تان بن وه‌ ئه‌م به‌ریاره‌ش له‌لایه‌ن خوای گه‌وره‌یه‌ وه‌ه‌روه‌ها ئه‌م به‌رز بوونه‌وه‌ی به‌کێک له‌سه‌ر به‌کێک له‌لایه‌ن خوای گه‌وره‌یه‌ که ئافره‌تی داناوه وه‌ به‌م شیوه‌یه‌و پیاویشی بانگ کردوو بۆ یارمه‌تی به‌م شیوه‌یه‌ تاوه‌کو پتر خاڵی په‌یوه‌ندیان توندو پته‌وتر بیته وه‌ریه‌که هه‌ست به‌وه بکات که ته‌واوکه‌ری ئه‌وی تهره).

به‌ئێ محمد (ﷺ) په‌یامی داهێنان و پیشکه‌وتنی پێیه:

((قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ))^(۱).

محمد ده‌ستی دز ده‌بریت، محمد داوێن پیس سزاده‌دات، دژی چه‌وسانه‌وه‌و تاوانه، قه‌لاجۆی نه‌زانین و دواکه‌وتن و نادروستی ده‌کات، هاوڕێگای دادو په‌کسانی و گوێله‌یه‌کتری گرتنه، له‌گه‌ڵ په‌روه‌رده‌و نه‌رمی داهێنانه، له‌گه‌ڵ لێبووردن و ته‌بابی و براهه‌تییه، له‌گه‌ڵ هه‌زارو کرێکارو چه‌وساوه‌کانه، ...، چۆن ئه‌م به‌ها به‌رزو رێکانه، چۆن ئه‌م بنه‌ما پته‌وو نه‌له‌زانه، چۆن ئه‌م په‌یامه پڕ له‌زانست و ژیرییه‌ی بنچینه‌ی دروست بوون و پاراستنی داوی ره‌وای کۆمه‌ڵ به‌راورد ده‌کریت و

ده‌خړیته به‌رام‌به‌ر جیهانی توانه‌وه‌ی ئافره‌ت و ئافره‌ق خواردن و تۆقاندن و دزی و تاوان و گه‌نده‌لی و نه‌زانی و شه‌روار پیسی و...؟! (الله)

((وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ (١٩) وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ (٢٠) وَلَا الظِّلُّ وَلَا الْحَرُورُ (٢١) وَمَا يَسْتَوِي الْأَحْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَاءُ وَمَا أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَّن فِي الْقُبُورِ (٢٢) إِنَّ أَنتَ إِلَّا نَذِيرٌ^(١))).

پیغه‌مبه‌رمان ده‌فه‌رموویت: (ئەگەر درکێک - شوکە و ما دونها - یا له درکێکیش بچووک تر، لاشه‌ی ئاده‌میزادی خواناس ئازار بدات ئه‌وه ئازارو خه‌مه‌که‌ی له‌دلی منه!).

ئاهه‌وه‌یه‌ دلی محمدی پێشه‌وا (ﷺ)، ئاهه‌وه‌یه‌ ئازاره‌کانی دلی پیغه‌مبه‌ر که‌ت!

* * * * *

محمد (ﷺ) به‌هۆی په‌یامه‌ بێ وێنه‌که‌ی توانی له‌ماوه‌یه‌کی چاوه‌نوار نه‌کراو، توانی له‌ناو نه‌ته‌وه‌یه‌کی دوور له‌بنه‌مای پێشکه‌وتن، له‌ناو جیهانیکی پر له‌خوێن و توانه‌وه‌ تۆقاندن، ره‌گی گه‌وره‌ترین ده‌وله‌ت و فراوانترین شارستانی دروست بکات. تاوه‌کو ئیمڕ نه‌ له‌ پانی و درێژایی میژووی به‌ر له‌هاتنی محمد (ﷺ) و نه‌ له‌دوای هاتنی محمد نه‌ماندیت و دلنیاش به‌ که‌ نایبینین سه‌رداریکی له‌م شیوه‌یه‌، رابه‌ریکی ئه‌م گۆزان و رامانه‌ که‌ بتوانی‌ت له‌ماوه‌ی که‌مه‌تر له‌ ٣٠ سال‌دا له‌ناو پانترین ناوچه‌ی نیوه‌ دوورگی عری ئالای ئایینی ئیسلام به‌رز بکاته‌وه‌، ئاسۆی ئه‌م ئایینه‌ به‌ که‌مه‌تر له‌

۱۲۰ سال کڼوه‌کانی (کوردهستان و فاراب و کشمیر و رباطو و غرناطو و مرمره) ی گرت‌وه، تیشکی زیرینی ئەم ئایینه زیرینه‌بوو که توانی به‌که‌تر له ۱۵۰ سال و‌ه‌کو قوتابخانه‌یه‌کی بێ سنوور پانترین گۆره‌پانی کیشوهری ئاسیا و ئەفریقا و ئەوروپا بکاته پۆلی مزگه‌وته‌کان و خویندن و‌ه‌کو خواپه‌رستی ب‌آلو بکاته و‌ه‌ ئاده‌میزادی ئەم ناوچانه له‌باوه‌شی دادو زانست و‌یه‌کسانی و ئاسایش بنوێنیت؟!

به‌ئێ پ‌ه‌له‌مه‌که محمدی خۆشه‌ويست (ﷺ) بوو که توانی ره‌گی شارستانییه‌تێک له‌دای زه‌مین ب‌باهه‌ خواره‌وه‌ که له‌سه‌ده‌ی (ئه‌نه‌رنیته‌ و عولمه‌ و لێک کردنه‌ و‌ه‌ی ناووک) نه‌تواندرا هاوتای هه‌بیته‌ و‌ه‌ دلنیاش به‌ که سۆبه‌سۆ ناتواندریت.

* * * * *

هه‌ر بۆیه ژیران، هه‌ر بۆیه دامه‌زراو و‌خۆگرو و‌خۆگرو هۆزانان، خۆشه‌ويستی ئەم محمده‌یان (ﷺ) به‌شێوه‌یه‌ک له‌بیردا جێگیر بوو به‌ر له‌زمان، خۆشه‌ويستی محمد به‌شێوه‌یه‌ک سه‌رخانی داگیر کردووه‌ به‌ر له‌ هه‌موو شتێک، که دوا‌ی پ‌تر له ۱۴۰۰ سال که پ‌تر له ۴۰۰۰ کم شاری هه‌ولێر له‌شاری (مکه‌ و‌المدينة) دووره‌ که‌چی ته‌نیا له‌نێوان سالی‌نی ۱۴۲۲ک-۱۴۳۲ک ئەوه‌نده‌ موسلمانان له‌ها‌تو‌ه‌ی که‌ چوونه‌ مالی خوای گه‌وره‌ و‌ سه‌ردانی شاری مکه‌ و‌ مدینه‌ی ره‌نگینیان کرد، له ۱۴۰۰ سالی رابردو له‌دانیشتوانی ئەم شاره‌ دێرینه‌ی قه‌لا (القلعة) و‌ مناره‌، ئەوه‌نده‌ خواناسه‌ سه‌ردانی مالی خوای گه‌وره‌ و‌ شاری خۆشه‌ويستان نه‌کردبوو (سبحان الله)؟!

* * * * *

هه‌ر له‌چه‌قی شاری هه‌ولێر که به‌کۆنترین شاری جیهان ناسراوه‌، به‌لام (الحمد لله) نوێترین شاری خۆشه‌ويستانی محمده‌ (ﷺ)، دلنیا به‌ ئێستا له‌سه‌ده‌ی پازده‌ی کۆچی (۱۴۳۲ک) که پ‌تر له ۵۶ نووسینگه‌ی تێدا به‌ ته‌نیا بۆ رێکخستو

گواستنه‌وه‌ی خۆشه‌ويستانی خۆشه‌ويست (الحج والعمرة) بۆ (مالی خوای گه‌وره) و سه‌ردانی ئارامگای خۆشه‌ويستی خۆشه‌ويستان.

تا بچن له‌مالی خوای گه‌وره وه‌لامی پېغه‌مبه‌رمان ابراهیم (ﷺ) بده‌نه‌وه:

((وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ))^(١).

تاوه‌کو پێیان له‌شوینی پێی بلال و صهیب و سلمان و یاسر و زیدو... (ﷺ)

بنین و به‌بێباوه‌ران بلین:

((مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكُوعًا سُجَّدًا

يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا))^(٢).

خۆشه‌ويستی ئەم محمده (ﷺ) به‌شیوه‌یه‌ك له‌بیردا جیگیره به‌ر له‌زمان،

خۆشه‌ويستی محمد به‌شیوه‌یه‌ك سه‌رخانی داگیر کردووه به‌ر له‌هه‌موو شتێك كه

دوای پتر له ١٤٠٠ سال كه پتر له ٤٠٠٠ كم شارى هه‌ولێر له‌شارى (مكة والمدينة)

دووره كه‌چى ته‌نيا له‌نیوان سالى نى ١٤٠٠-١٤٣٢كه‌ نه‌وه‌نده نووسينه‌ی به‌زمانی

كووردی شیرین كه له‌باره‌ی واتای قورئانی پیرۆزو واتای فه‌رموده‌کانی

پېغه‌مبه‌ر (ﷺ) و له‌باره‌ی میژووی ژيانى پېغه‌مبه‌رو یارانى وتاریان فه‌رموو و

نووسینیان بلاو‌کرده‌وه، له ١٤٠٠ سالى رابردوو، نه‌وه‌نده نووسین و وتاره

پێشكه‌ش نه‌کراوه؟!؟

١- الحج: ٢٧.

٢- الفتح: ٢٩.

خۆشهويستی ئهم محمده دواى پتر له ۱۴۰۰ سال كېچى ته نيا له نيوان سالتىنى ۱۲۵۰ك-۱۴۳۲ك نه و ننده نايه تهى قورئانى پېرۆز له بهر كراوه و شيكراوه ته وه و راهه كراوه، نه و نندهى زانسته كانى قورئانى پېرۆز بلاو كراوه ته وه، نه و ننده زانا نايينهى له م شارو ده وروپه رى پروانامه ي زانستى نايينيان وه رگرتووه و نه و نندهى گرنگى به دروست كړنو و نۆزه نكړنه وه ي مزگه و ته كان دراوه، له ۳۰۰ سالتى رابردو نه و ننده له گه شه نه بووه له جيهانى ئيسلام؟!

ئهم راستييه به لگه نه ويستانه نه، ئهم زه مينه بته واننه، كه هه رده م نامه يه كى كراوه ن بۆ نه وانه ي و ت و ت بكنو له تاريخى بهر د بهاوينو له ناو گۆمى ليل و شله قاو خويان ده ربخه ن گوايه: نايينى ئيسلام به نووكى شمشير بلاو بوته وه! ئيسلام نه گه ر به ئاره زوو و بېرو ويست بلاو نه بوته وه له كوردستانى گوره، ئا نه وه ميژووى ۱۴۰۰ سالتى رابردوى كورد، ئا نه وه راپه رپين و خه باتى كورد له ۱۴۰۰ سالتى رابردو، ئايا له دژى نايينى ئيسلام هيچ جوړه ديارده يه ك هه بووه؟

ئايا كورد له ته مه نه زيرينه كه ي كه ۱۴۰۰ سالتى رابردووه له باوه شى قورئانى پېرۆز، رۆژئ له پۆزان به ره لستى نايينى ئيسلامى كړدووه؟ يا خود به پيچه وانه وه كورده كه م هر هه موو شوړشه كانى رزگار يخوازي له مزگه و ت ئالاي هه لكړدووه و نايينى ئيسلام و به س بوته چه غماغه ي شوړشه كانى سه ريازي و راميارى و روژن بېرى و شارستانى.

* * * * *

يه كېك له لايه نه كانى ژيرى كورد به لاي منه وه له وه دايه كه ووشه رۆنانه، سه يركه له بهرام بهر واتاي وشه ي (محمد يان النبي يان الرسول) وشه ي پيغه مېرى داناوه، كه وشه كه خوى له خويدا پر له واتايه، نه گه ر نياز له (په يغام

بە(ه) ياخود (پى غەم بە(ه)، ھەردو لامان گەرەكەو مايەي شانازىيە، ئەگەر وشەكە پەيغام بەرەو فارسىيە ئەوۋە واتاي (الرسول) ھەلگىرى پەيامە خۇ ئەگەر (پى غەم بە(ه) ئەوۋە ھەر ناسكەو ھاتنى ئەم رابەرە لادانى ھەر ھەموو قەيرانو گېرۇگرفتو غەمو پەژارەيەكى ئادەمىزادە.

ئەوۋەي كە بەلگە نويسىتە، ئەگەر ھۆنەر ھۆنراوۋەك بۇ سەردارىك بنووسىت، يا ئەگەر وتارىك بۇ سەرۆكىك بخويىندىتەوۋەو باسى بىكات بەچاكە، ئەگەر نووسىن و سروود بۇ سەردارىك دابىرژىت، ئەوۋە ئەو سەردارو سەرۆكە بەھۆى ئەم ھۆنراوۋەو ويژەو تابلۇ ھونەرىو نمايشى ھونەرىو پيا ھەلدانە بەرز دەبىتەوۋە لەلاى ئەوانەي كە پىيى (مُعْجَبَن)، بەلام كاتى كە ھۆنەر ھۆنراوۋە بەسەر پېغەمبەردا(ﷺ) ھەلدەرىت، كاتى نووسەر نووسىن لەبارەي چاكىو رىكى پېغەمبەر دەنووسىت، كاتى ھونەرماند بە فلچە زېرىنەكەي تابلۇى ئايەتانە دەكىشىت كە لەبارەي پېغەمبەرە يا ئەو ھۆنراوانە دەنەخشىتتەو ھىلكارى دەكات كە لەبارەي پېغەمبەرمان نووسراوۋە، ئەم ھۆنراوۋەو نووسىن و تابلۇو شانقو سروودانە نابنە مايەي ئەوۋەي كە پەلەي پېغەمبەرمان بەرز بىكەنەوۋە بەقەد ئەوۋەي كە پەلەي ھۆنەرۋ ھونەرماندو وتارىيژەكە بەرز دەبىتەوۋە، ئەوۋەش تاكە رازىكى پېغەمبەرمانە، چونكە خۇاي گەرە خۇي پېغەمبەرمانى(ﷺ) بەرز نرخاندىوۋەو بەرز كرەتەوۋە !
(وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ))^(۱).

من نازانم چۆن خواناسان دەتوانن لەبارەى خۆشەويستەکیان بدوین، ئەو خۆشەويستەى که توانی گەرەترین و زۆرترین خزمەتى ئادەمیزاد بکات بەهۆی ئەم ئایینە پاک و رێکە که بلایى کردەوه، هیچ نایەتە یاد جگە لەوه نەبێت که هۆنەرى ناودارى کورد: (ملا محوی) (ﷺ) لوتکە که له (قصیدە نور) دەفەرموویت: لەهۆنراوەکانی وێژەى زمانى کوردی لەم هۆنراوەیە بەواتاترو بەهێز ترم نەدیت که لەبارەى ئایینمان نووسراوه، لەوانەى پتر لە ۲۰۰ لاپەرەم لەسەر نووسیوه (ان شاء الله) لەدواى ماوهیەکی که م چاپی دەکەم!

بەیانى گەرەیی خولقى کەسێ ئایەت لە شائى بى
نەمەقدورى من و تۆیه نە ئیشى (قس و) (سحبان)^(۱)

* * * * *

وهكو ئاشکرايه، نهك لەم ۱۴۰۰ ساڵەى رابردوو که هیچ کەس نیه بەقەد محمدی خۆشەويست (ﷺ) باسی کرابێت بە چاکە بەلکو دڵنیا بە کە هیچ کەسێکیش نیه لەپشتى (بابە ادم) ی پېغەمبەرمان (ﷺ) تاوهكو ئیمڕۆ بەقەد محمد بەچاکە باسی کرابێت وههروهها باسیشى بکړیت (ان شاء الله)! سەیری لایەنێکی تر بکە، ئەو کاتەى که ناوەکەى دەبینم که وشەى محمدە واتە: (ئەو کەسەى که خەلکان باسی چاکەى دەکەن)، وشەکه وه رگیراوه لەوشەى (حمد) وه جیوازی لەنێوان (الشکر والحمد) ئەوهیه، وشەى (الشکر) بەرامبەر چاکەیه که لەگەڵت کراوه بەلام وشەى (الحمد) بەبێ بەرامبەر باسی چاکەى دەکړیت^(۲).

1- دیوانى: محوی، ج: ۱، بغداد: ۴۲۲.

2- بروانه: الفروق اللغوية، ابي هلال الحسن بن عبد الله سهل العسكري (- ۴۰۰هـ)، هه: محمد باسل، ط:

۴، مط دار الكتب العلمية، بیروت، ۲۰۰۶ز: ۶۰.

هەر بۆيە ھۆنراوھى (البردە المدیح) كە لە نووسىنى (شرف الدين محمد البصيرى مصرى) يە (ﷺ)، وە تاوھكو ئيمرۆ بە رىك ترين ھۆنراوھ دانراوھ لەسەر پېئەمبەرمان (ﷺ) بۆيە گەلى كورد توانيو يەتى لە نزىكەو ھەست بە ناسكى ئەم ھۆنراو يە بکات و جىي پىي خوى و جىي پىنووسەكەى بکاتەو ھەم ھۆنراو يە پتر لە ۱۰ جار وەرگىرتتە سەر زمانى كوردى چ بە ھۆنراو چ بە نووسىن، ھەر لە پىشەو ھەم نووسەر ھۆنەرانى كورد (ملاصفوت، ملا حسين سعدى، ملا ميان ئاكوى، ملا رشاد مفتى، ملا شفيق) (ﷺ)، كە لە تىپى پىشەو ھەم ھۆنراو يان كوردو ھەم بە زمانى كوردى و چاپىشيان كوردو ھەم (ملا محوى) (ﷺ) دەفەر مووئ:

بە ذكرو فيكرى شيمەى مصطفىه وهفتت موصەفاكه

كه باسى ئەو صەفا بەخشە ھەم رەب خيزە، دور ئەفشانە^(۱)

فروق اللغات، نور الدين الجزائري، ھە: رضوان الداية، دمشق، ۱۹۸۹ز: ۱۱۶، التعريفات، علي محمد الجرجاني، بيروت، ۱۹۷۸ز: ۹۸، ۱۳۸، عمدة الحفاظ في تفسير اشرف الالفاظ، للسامين الحلبي، ھە: محمد باسل، بيروت، دار الكتب العلمية، ۱۹۹۶ز: حمد، شكر، المفردات ألفاظ القرآن، الراغب الاصفهاني، ھە: صفوان داودي، دار القلم، بيروت، ۱۹۹۲: حمد، شكر.

[۱- ديوانى: محوى: ۴۲۶.

تابلوی دووهم

ته‌نیا شوین که‌وتوانت خوشه‌ویستی خوی گه‌وره‌نه !

گرنگترین شت له زبانی ئاده‌میزاد نه‌وه‌یه که بتوانیت خوی بدۆزیتنه‌وه، من له‌م گوشه‌یه‌دا باسی نه‌وه ناکه‌م که جیی پیی خوی بکاته‌وه و جیی پیی خوی ببینیت‌وه و توانای خوی به‌پوونی بخوینیت‌وه، به‌لکو له‌م گوشه‌یه‌دا ته‌نیا ده‌مانه‌ویت ئاده‌میزاد بزانییت چ نامیریکی له‌ناو لاشه‌یه ؟

چۆن ده‌ژی؟

به چ ده‌ژی؟...

بتوانیت توانای خوی بدۆزیت‌وه و سنوور بۆ پیوستیبه‌کانیشی دابنیت.

به‌هیچ شیوه‌یه‌ک ئاده‌میزاد ناتوانیت خوی بدۆزیت‌وه تاوه‌کو نه‌گه‌ریتنه بۆ وه‌لامی ده‌یان پرسیار، هه‌ر له‌پیشه‌وه:

که‌ی دروست کراوه ؟

بۆ دروست کراوه ؟

کی دروستی کردووه ؟

له‌ کی دروستی کرد ؟

له چ دروست کراوه ؟...

ئه‌م شیوه‌یه‌ش گه‌رانه به‌دوای بیرى ئاده‌میزاد، یا گه‌رانی بیرى ئاده‌میزاده به‌دوای سه‌ره‌داوه و نه‌کان و سه‌ره‌داوه ئالۆزه‌کان، که بزانییت بیرى ئاده‌میزاد پتر له (۵ ۰۰۰ ۰۰۰) ساله که‌وتۆته بیر کردنه‌وه و کارکردن بۆ دۆزینه‌وه‌ی سنووری ئه‌و

تواناو ده‌سه‌لانی که دروستی کردووه، دلنیا به، تاوه‌کو پیتی ئەم وشه‌یه‌ش ده‌نووسم، تاوه‌کو وشه‌ی ئەم رسته‌یه‌ش ده‌نووسم، ئاده‌میزاد به‌ریوه‌یه‌ له‌م بواره‌و نه‌شیتوانیوه‌ بگاته‌ هیچ‌ سه‌ره‌داویک‌ به‌رێکی‌ ته‌نیا له‌ژێر سیبهری ئایه‌ته‌کانی قورئانی پیرۆزو نامه‌کانی ئاسمانی نه‌بیته‌و ته‌نیا له‌که‌له‌نی فه‌رمووده‌کانی پیغه‌مبه‌رامان و پیغه‌مبه‌ران نه‌بیته‌ (ﷺ)!

به‌ئێ من باسی گه‌رانم کرد به‌دوای خودی خۆی، با بۆ کاتیکی تربیته‌ بابته‌ی چۆنیه‌تی دابین کردنی پتویستییه‌کانی ئاده‌میزاد دوای له‌دایک بوونی!

ئا به‌م شیوه‌یه‌ که هیچ‌ بابته‌تیک‌ نییه‌ له‌خوای گه‌وره‌ت نزیک بکاته‌وه‌ ته‌نیا ئایینی خوای گه‌وره‌ نه‌بیته‌و به‌س یا ئەو بیره‌ روشن و پاکه‌ نه‌بیته‌ نه‌گه‌ر تۆزو گه‌ردی ده‌ورو به‌ری ژینگه‌ لێل و بێرۆکه‌ دۆراو و رماوه‌کان کاریان تی نه‌کرد بیته‌!

((أَفَمَنْ يَعْلَمُ أَنَّ أَنْزَلَ إِلَيْكَ مِنَ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمَنْ هُوَ أَعْمَى إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ))^(١).

پیشه‌وامان ده‌فه‌رموویته‌:

(كل مولود يولد على الفطرة فابوان يهودان او ينصران او يمجسان)^(٢)

واته‌: هه‌ر کۆرپه‌یه‌کی له‌دایک ده‌بیته‌ ئەوه‌ خاوه‌ن باوه‌په‌و بروای ته‌واوی هه‌یه‌، پاشان ده‌ورو به‌ره‌که‌ی، به‌تایبه‌تی داک و باوکی ده‌یه‌که‌ نه‌ جووله‌که‌و دیان و ئاگر به‌رسته‌).

1- الرعد: ١٩.

2- بروانه: البخاري ومسلم، متفق عليه.

بویه زانینی ټایین هیچ سوودی نییه نه‌گه‌ر نه‌گه‌ر پییه وه لای نامه‌کانی ناسمانی
نه‌گوردر اوو ده‌ست کاری نه‌کړاو:

((أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللَّهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ
مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ))^(۱).

دوانامه‌ی خوی گه‌وره که قورئانی پیروزه هیچ سوودی لټوهرناگیرت تاوه‌کو
نه‌یخوین پییه وه، خویندنه وه‌ی قورئانی پیروزیس سوودی نییه تاوه‌کو ټی نه‌گه‌یت،
له تیگه‌ینی قورئانی پیروزیس گرن‌گتر نه‌وه‌یه که کار به‌فرمانه‌کانی بکه‌ی،
له کارکردن به‌فرمانی قورئانی پیروزیس به‌سوودتر له‌وه‌دایه که کاره‌کانمان به
دلسوزی (الاخلاص) رابیه‌رینین.

دلسوزی له‌کار کردن به قورئانی پیروز سوودی نییه نه‌گه‌ر به‌رده‌وامی له‌گه‌ل
نه‌بیټ، به‌رده‌وامیش سوودی (البرکه) نییه و دروست نابیت له‌کار کردن به دلسوزی
نه‌گه‌ر خوشه‌ویستی راسته‌قینه‌ی له‌گه‌ل نه‌بیټ.

خوشه‌ویستی دروست نابیت تاوه‌کو زانیاړیت به بابته‌که نه‌بیټ.

وه ده‌بی بزانی تاوه‌کو زانیاړیه‌که‌شت قول‌ترو فراوان‌ترو چترت بیت نه‌وه
خوشه‌ویستی به‌که‌ت بی سنوورو گه‌شه‌دارتر ده‌بیټ و دلسوزیشت به‌رده‌وامی
له‌کاره‌کاندا رهنګ ده‌داته‌وه و ده‌نگ ده‌داته‌وه.

((كَذَلِكَ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ))^(۲).

1- البقرة: ۷۵.

2- الفاطر: ۲۸.

خوای گوره به‌زه‌یی به (امامی غزالی) دا بیته‌وه (ﷺ) و تاوانه‌کانی بسریته‌وه که ده‌فه‌رموویت:

(هَلِكِ النَّاسُ إِلَّا الْعَالَمُونَ وَ هَلِكِ الْعَالَمُونَ إِلَّا الْعَامِلُونَ وَ هَلِكِ الْعَامِلُونَ إِلَّا الْمَخْلُصُونَ وَ إِنْ الْمَخْلُصِينَ عَلَى خَطَرٍ عَظِيمٍ)^(۱).

واته: ئاده‌میزاد له‌ناو‌چوون ته‌نیا زاناکانیان نه‌بن، زاناکانیش له‌ناو‌چوون ته‌نیا نه‌وانه نه‌بن که کار ده‌کن به‌زانسته‌که‌یان، کار‌که‌ره‌کانیش به‌زانسته‌که‌یان له‌ناو‌چوون ته‌نیا د‌لس‌س‌وزه‌کانیان نه‌بن، د‌لس‌س‌وزه‌کانیش له‌تاقیردنه‌وه‌و گیروگرفتیک‌ی ترسناک دانه. (الله)

((وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ))^(۲).

روونه، نه‌وه‌نده‌ی که به‌راستی له‌خوای گوره ده‌ترسن نه‌وه زاناو ژیره‌کانن، زاناکان ده‌زانن به‌ری‌و گوره‌یی و توانای خوای گوره چۆنه و نه‌وان به‌هوی نه‌م زانیاریانه‌یان له‌توانای خوای گوره، نه‌وه ل‌یی ده‌ترسن و ده‌زانن چ سزاو پاداشتیکی پر له دادو یه‌کسانی هه‌یه.

((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) (۳۱) قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ))^(۳).

واتای به‌کوردی:

1- بر‌وانه: امامی غزالی محمد محمد محمد حامد، که چه‌ند جار له‌نووسینه‌کانی باسی کردووه وه له‌فه‌رمووده‌ی زاناکانی شوین که‌وتوو (التابعین) ده‌چیت.

2- الرعد: ۲۱.

3- آل عمران: ۳۱-۳۲.

کاتې خاچ په‌رستانې ناوچې (نجرانې/ حبان) هاتنه‌لای پېغه مېر(ﷺ) و
گفتوگويان کرد، خواي گوره پيښانې راگه ياند:

(قُل): واته به شيوه‌ی فرمان ، وه‌ه‌روه‌ها فرمانه‌کش له‌سره‌وه بؤ
ژيره‌وه، واته هه‌لسه ئه‌م په‌يمان و برياره‌يان پي رابگه‌ينه ئه‌ی محمدی پيشه‌وا.
(إِنْ كُنْتُمْ): نه‌گه‌ر ئتوه، هه‌ر هه‌موتان.

(تُحِبُّونَ): خوشتان ده‌ويت، دياره خۆشه‌ويستيان به‌زمان راگه ياندوه، دياره
ده‌يانه‌ويت ئه‌م ووشه‌يه بکه‌نه سه‌ره‌تاي دلسوزيان بؤ ئه‌م ئايينه .
(تُحِبُّونَ اللَّهَ): گوايه خواي گوره‌تان خوښ ده‌ويت، واته: پيښان بلي نه‌گه‌ر
هه‌مويان ده‌لئين خواي گوره‌مان خوښ ده‌ويت.

(فَاتَّبِعُونِي): ئه‌ی محمد بفه‌رموو: وهرن شوين که‌وتوي من بکه‌ون.
(يُحِبُّكُمُ اللَّهُ): نه‌گه‌ر ئتوه شوين که‌وتوي محمد که‌وتن، نه‌وه خواي گوره
ئتوه‌ی خوښ ده‌ويت.

(وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ): تاوانه‌کانيشان داده‌پوشيت و ده‌سريتوه.
(وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ): هه‌ر خواي گوره‌يه که‌وا لي‌بورده‌و به‌زه‌بيه.
(قُل): دووباره هه‌ر له‌هه‌مان بابته به‌شيوه‌ی فرمان: پيښان بلي ئه‌ی محمدی
پيشه‌وا.

(أَطِيعُوا اللَّهَ) گوږايه‌ل و راپه‌ريته‌ري فرماني خواي گوره بن.
(وَالرَّسُولَ) وه‌ه‌روه‌ها له‌دواي فرماني خواي گوره گوږايه‌ل و راپه‌ريته‌ري
فرمانې پېغه مېرېن(ﷺ).

(فَإِنْ تَوَلَّوْا) نه‌گه‌ر ئتوه سه‌رپيچي ئه‌م فرمانانه‌ی خواي گوره‌و پېغه مېرمان
بکه‌ن.

(قَالَ اللَّهُ) بزانه که‌وا خوی گه‌وره .

(لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ) به هیچ شی‌وه‌یه‌ک بی‌باوه‌پی خوشناویت.

* * * * *

جاریکی تر به ووردی سه‌یری نایه‌ته‌که بکه:

((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ

رَحِيمٌ (۳۱) قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ))

له‌سه‌ره‌تادا به‌شی‌وه‌ی (الأمر) بابه‌ته‌که ده‌خاته‌پوو، وه به‌زه‌مین‌ه‌ی

گفتوگویی‌کی ژیرو نه‌رم ده‌فه‌رموویت: نه‌گه‌ر ئی‌وه، وه‌کو خوتان ده‌لین، خوی

گه‌وره‌تان خوش ده‌ویت، واته په‌یره‌وی یاسای خوی گه‌وره ده‌که‌ن، چونکه

خوشه‌ویستی خو قه‌پێل‌ک وروی گه‌شی بی ناوه‌رۆک نییه، وه‌رن شوین

پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) بکه‌ون، له‌م رسته‌یه‌دا چیت دیته‌ بیر؟

(فَاتَّبِعُونِي)، سه‌یرکه، یه‌که‌م: پیتی (الفاو) که بق (العطف للتعقيب) دیت، واته

یه‌کسه‌رو له‌دوای یه‌ک و به‌بی ماوه، دووه‌م: (اتبع) واته وه‌رن یه‌کسه‌ر شوین

پیغه‌مبه‌ر(ﷺ) بکه‌وت، وه‌کو فه‌رمان (الأمر)، چیت دیته‌ بیر له‌گه‌ل وشه‌ی (اتبع)

شوین که‌وتن؟

واته ئاده‌میزاد هه‌ر هه‌موو که‌وتوته کاروانی ژیان، واته چه‌ندان ریگای له‌پیشه‌،

وه چه‌ندان که‌س هه‌یه ئه‌و مافه به‌خوی ده‌دات که شوینی بکه‌ون بۆ گه‌یین به

شادی ژیان و گه‌رانه‌وه‌ی کامه‌رانی بۆ ئاده‌میزاد، به‌لام ئا ئه‌وه خوی گه‌وره‌یه، ئا

ئه‌وه فه‌رمانه، ئا ئه‌وه چه‌قی قورنانی پیروژه، داوا ده‌کات: وه‌رن شوینکه‌وتووی

محمد(ﷺ) بکه‌ون، به‌ئێ ته‌نیا شوینکه‌وتووی محمدو به‌س(ﷺ)، هه‌ره‌مووتان

((فَاتَّبِعُونِي))، محمد خۆی بانگمان ده‌کات به‌لام به‌فه‌رمانی خۆی گه‌وره‌یه‌ ئهم بانگ کردنه‌.

سییه‌م: ده‌بێ لێهاتوو و ژیران بتوانن له‌ هه‌رزانو نشیوی ژیان، به‌راورد نێوان ئهو رێبازه‌ پاکه‌ بکه‌ن که‌ محمد بۆی کردونه‌ دیاری له‌ گه‌ل ئهو رۆژه‌ ره‌شه‌ی که‌ بێباوه‌پان بۆ ئاده‌میزادبان هه‌تاه‌وه‌، له‌روخان و توانه‌وه‌ی بانه‌ماکانی کۆمه‌لایه‌تی و ئابووری و رامیاری و کارگیری.

دیاره‌ هاوکیشه‌ که‌ به‌م شیوه‌یه‌ ده‌ست پێده‌کات، ((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي)).

به‌لام له‌دوای ئه‌وه‌ی که‌ خه‌لکان توانیان بینه‌ شوینکه‌وتوی محمد(ﷺ)، وه‌کو خۆی گه‌وره‌ بریاریداوه‌ که‌ رایبه‌رێتن، به‌لام له‌دوای ئه‌وه‌ی که‌ بریاره‌ که‌ رایبه‌رێندراو بوونه‌ شوینکه‌وتوی محمد(ﷺ)، ئه‌وه‌ چاره‌نوار بووین که‌ وه‌کو له‌سه‌ره‌تای ئایه‌ته‌که‌ بۆمانی خستۆته‌ روو: ((قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي))، نێمه‌ به‌پێی ئهو بۆچوونه‌ کورت و لاوازو کزه‌ی هه‌مانه‌ چاره‌نوار بووین که‌ خۆی گه‌وره‌ بیه‌رمووبایه‌: (تَحِبُّونَ اللَّهَ) ئه‌وه‌ خواتان خۆش ده‌وێت، واته‌ خۆشه‌وێستی خۆی گه‌وره‌تان جێبه‌جێ کرد که‌ دوای پێغه‌مبه‌رمان که‌وتن! چونکه‌ سه‌ره‌تایه‌که‌ به‌دیار خستنی خۆشه‌وێستی خۆی گه‌وره‌ ده‌ستی پێگه‌ردوه‌، به‌لام ئه‌وه‌ به‌زه‌یی خۆی گه‌وره‌یه‌و ئه‌وه‌ زانیاری خۆی گه‌وره‌یه‌، ئهم هاوکیشه‌ به‌شیوه‌یه‌که‌ ته‌واو ده‌کات که‌ له‌ هه‌ر هه‌موو شیوه‌کانی بۆچوونی ئاده‌میزادو له‌هه‌ر هه‌موو بۆچوونی زانایانی پشته‌ پێغه‌مبه‌رمان (ادم) (ﷺ) و فریشته‌کان و له‌مه‌چێتیه‌کان وردترو به‌ واتاتره‌، خۆی گه‌وره‌ نافه‌رموویت: ئه‌گه‌ر ئێوه‌ خۆی گه‌وره‌تان خۆش ده‌وێت ئه‌وه‌ شوینکه‌وتوی محمد بن دیاره‌ خواتان خۆش ده‌وێت، به‌لکو هاوکیشه‌که‌

ئاوه‌زوو ده‌کاته‌وه‌و ده‌فه‌رموویت: ((يُحِبُّكُمْ اللَّهُ)) واته‌ نه‌گه‌ر ئێوه‌ ده‌لێن: خوای گه‌وره‌مان خۆش ده‌وێت نه‌وه‌ شوینکه‌وتنی محمد بکه‌ون وه‌ نه‌گه‌ر واتان کرد نه‌وه‌ خوای گه‌وره‌ ئێوه‌ی خۆش ده‌وێت له‌به‌رامبه‌ر نه‌وه‌ی که‌ خوای گه‌وره‌تان خۆش بووێت چونکه‌ ئێوه‌ بونه‌ شوینکه‌وتنوی محمد (ﷺ)، سبحان الله. به‌ئێ ئا نه‌وه‌یه‌ پله‌ی محمد (ﷺ) له‌لایه‌ن خوای گه‌وره‌، سبحان الله.

ئا نه‌وه‌یه‌ به‌ره‌می شوینکه‌وتنی محمد (ﷺ)، سبحان الله، ئا نه‌مه‌یه‌ واتای خۆشه‌ويستی خوای گه‌وره‌، سه‌برکه‌ خوای گه‌وره‌ چۆن خۆشه‌ويستی خۆی به‌ستۆته‌وه‌ به‌شوینکه‌وتنی محمد، واته‌ کاتێک ده‌لێی: من خوای گه‌وره‌م خۆش ده‌وێت، خوای گه‌وره‌ داوات لێده‌کات که‌ پێت بنێیه‌ جی‌ی پێی محمد (ﷺ)، شوینکه‌وته‌ی ئه‌و بیت، نه‌گه‌ر تۆ بویه‌ شوینکه‌وتی محمد، خوای گه‌وره‌ خۆی تۆی خۆشه‌وێت له‌جیاتێ نه‌وه‌ی که‌ تۆ خوای گه‌وره‌ت خۆش بویت.

پاشان خوای گه‌وره‌ له‌ دای نه‌وه‌ی که‌ ده‌فه‌رموویت: من خۆشم ده‌وێت بابه‌تێکی (فایلیکی) تری بۆ کرده‌وه‌ و قوناغێکی تری خسته‌په‌و: (وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ): تاوانه‌کانیشی داده‌پۆشم و ره‌ش ده‌که‌مه‌وه‌، به‌لکو نه‌و بابه‌تی دووه‌مه‌ به‌لای منه‌وه‌ سه‌ره‌تای خۆشه‌ويستی خوای گه‌وره‌ بۆ ئاده‌میزاد، که‌ داپۆشینێ تاوانه‌کانیه‌تی، له‌کۆتایی ئایه‌ته‌که‌دا خوای گه‌وره‌ دوو ناوی جوانی خۆی ده‌خاته‌ به‌رچاو که‌ له‌گه‌ڵ ناوه‌رۆکی ئایه‌ته‌که‌دا تێک ده‌که‌نه‌وه‌، به‌ئێ له‌کۆتایی ئایه‌ته‌که‌دا خوای گه‌وره‌ (الفاصله) ده‌فه‌رموویت: (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ).

* * * * *

مافی خۆته‌ که‌ بپرسی: بۆچی له‌کۆتایی ئایه‌ته‌که‌دا، ئهم دوو ناوه‌ جوانه‌ مێناوه‌ (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ)؟

وه‌هه‌روه‌ها به‌شزانه‌ که‌ خ‌وای گه‌وره‌ تاوانه‌کانتان داده‌پۆشی‌ت و به‌زه‌یه‌یه‌.

بۆ ئه‌م دوو ناوه‌ جوانه‌ (غفور، رحیم) و به‌سه‌؟

چونکه‌ هه‌موو باب‌ه‌ته‌کان بانگ کردنی بی‌باوه‌رانه‌ به‌تایبه‌تی خ‌اچ په‌رستانی (نجران)، وه‌ کاتێک ئه‌وانه‌ گه‌رانه‌وه‌ سه‌ر رێبازی راستی ژیان ئه‌وه‌ پێو‌یستی‌یان به‌ نامه‌یه‌که‌ هه‌یه‌ که‌ بیانگه‌اتی بۆ ئه‌وه‌ی بزانی که‌ رابردووه‌ ره‌شه‌که‌یان ره‌ش کراوه‌ته‌وه‌ و داهاتووشیان به‌ره‌و باوه‌شی جیهانی به‌زه‌یه‌ی و چاکه‌یه‌.

* * * * *

سه‌یری ئایه‌تی د‌وای ئه‌م ئایه‌ته‌ بکه‌ چۆن ته‌واو که‌ری یه‌کترن:

له‌ د‌وای ئه‌وه‌ی که‌ خ‌وای گه‌وره‌ خۆشه‌وێستی خ‌ۆی به‌سته‌وه‌ به‌ شوێنکه‌وتنی

محمد (ﷺ)، ده‌فه‌رمو‌و‌یت:

(قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ) ئه‌ی محمد پێیان رابگه‌ینه‌: فه‌رمانی خ‌وای گه‌وره‌ جێبه‌جێ بکه‌ن وه‌ فه‌رمانی محمد جێبه‌جێ بکه‌ن، له‌ د‌وای یه‌کترو به‌بێ وه‌ستان، ئه‌م پله‌ به‌رزه‌ بێ هاوتایه‌ گه‌وره‌ترین ریزه‌ که‌ خ‌وای گه‌وره‌ له‌ محمدی ناوه‌، وه‌ له‌ د‌وای ئه‌م پله‌ به‌رزه‌ ترسیک ده‌خاته‌ دل‌ و هه‌ورازیک ده‌خاته‌ بیر، که‌ راسته‌وخ‌ق هه‌رکێ له‌ شوێنکه‌وتنی محمد د‌وابکه‌و‌یت و هه‌رکێ فه‌رمانی محمد (ﷺ) د‌واب‌خ‌ات ئه‌وه‌ بی‌باوه‌ره‌؟!:

((إِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ))

واته‌: ئه‌گه‌ر یه‌کتێک، سه‌یری پیتی (الفاء) بکه‌ چۆن بۆ یه‌کسه‌ر (للتعقيب) بێ د‌واکه‌وتن د‌یت، هه‌ر که‌سیک پشته‌ی له‌ شوێنکه‌وتنی محمد کرد، ئه‌وه‌ خ‌وای گه‌وره‌ به‌ بی‌باوه‌ری دان‌اوه‌ و خ‌وای گه‌وره‌ش بی‌باوه‌ری خ‌ۆش ناو‌یت، واته‌ ئه‌گه‌ر له‌ ئایه‌تی پێشه‌وه‌ خ‌وای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌و‌یت:

واتە: خوای گەرە بە راستەوخۆ دەقەرمووێت: ئەوانەي که شویینکەوتووی
محمدن (ﷺ) من خۆشم دەوین، وەرەروەها لەم ئایەتەدا بۆمان دوولا بۆووە که
ئەوێ پشت لە پېغەمبەرمان بکات ئەوێ خوای گەرە خۆشی ناوێت و تاوانکارە،
ئانەمە یە پلەي خۆشەويستی خۆشەويستان ئەي خوشک و برای موسلمان.

* * * * *

تابلوی سییه‌م

قورئان و زانست به‌لگه‌ی پاکيته!

نه‌گه‌ر به‌وردی سه‌یری واتای نه‌م سیّ نایه‌ته بکه‌ین، له‌نزیکه‌وه ده‌بینین که
خوای که‌وره به‌ چ شیوه‌یه‌ک په‌یامی پیغه‌مهرمانی(ﷺ) خستوته‌پوو و له‌ چ
هیزیکي پته‌وی به‌ستوته‌وه:

((وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ (۲) إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ (۳) عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ))^(۱).

سه‌یرکه:

سویند به‌ قورئانی پیروژ که‌ نامه‌یه‌که‌ پرپه له‌ زانست و زانیاری و ژیری، له‌دوای
نه‌وه‌ی که‌ خوای که‌وره سویند ده‌خوات به‌ قورئانی پیروژ؛ سویند خواردنیش
شیوه‌یه‌کی گفتوگویه، وه‌کو ناگادارم به‌کار دیت بۆ دوو شت:

۱- نه‌گه‌ر به‌رامبه‌ره‌که‌ت تاوانیکت بخاته پال و توش به‌ویت پاکي خوت
بخه‌یه‌پوو نه‌وه سویند ده‌خوی به‌و شته‌ گرنگانه‌ی که‌ مایه‌ی گرنگینه.

۲- به‌کار دیت بۆ خستنه‌پووی نه‌و شتانه‌ی که‌ گرنگن به‌رامبه‌ره‌که‌ت ناگادار
ده‌که‌یه‌وه له‌م گرنگیه‌ی که‌ له‌وانه‌یه‌ ناگاداری پله‌و ریزو نرخه‌کی نییه.

که‌واته‌ چ له‌ خالی یه‌که‌م که‌ لادانی تاوانه‌ له‌سه‌ر که‌سی یه‌که‌م، چ له‌ خالی
دوهم که‌ خستنه‌پووی نه‌و شته‌یه‌ که‌ لئی بیّ ناگاینه، نه‌وه ده‌بیّ بزاین بۆ خوای
که‌وره‌ هه‌یه، سویند به‌ دروست کراوه‌کانی خوی بخوات و وه‌ سویند به‌ خوشی

بخوات، به لّام بؤ موسلمانان نارېکه جگه له خواي گوره سويند به هيچ شتيکي تر بخوات !

سويندي خواي گوره به دروست کراوه کاني، وه کو:

((وَالْعَادِيَاتِ ضَبْحًا))^(۱)، ((وَالْتَيْنِ وَالزَّيْتُونِ))^(۲)، ((لَعْمَرُكُ))^(۳) بؤ سه رنج

راکښان و هوشيار کردنه وهی ئاده ميزاده له نرخ و پلهی سويند پي خوراوه که.

جاريکي تر سه يري نايه ته که بکه: ((وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ))، سه يرکه وشه ی (الحکيم) بؤ گيانله بهر به کار ديت، وه وشه ی (ذات الحکمة) بؤ بيگيان به کار ديت، به لّام خواي گوره ئه م قورنانه پيروزه ی به شيويه ک داناو که به راسته وخؤ پيمان ده لّيت، چؤن ئه ندامی هر گيانله بهر يک ئه گه نه مينيت جا به چ شيوه وهويه ک بيت ئوه ده بيته مايه ی به ربوونی خوین و توانه وهی ئا به م شيويه ش قورناني پيروز، ئه گه هر پيت و وشه يه کی لادريت، و اتاکه ی نامينيت و له پله ی اعجاز که گيانی قورناني پيروزه داده به زيت ! ؟

چونکه قورناني پيروز به هر دوو پيک هاته که ی: (داپشتنو و اتا) ی اعجازه ! لادانی هر سه رو بؤرو ژيرو چوکله (الفتحه والضمه والکسرة والشدة) و پيتيک رازی (الس) و اتاو داپشتنه که ی قورناني پيروز ئاوه ژوو ده کات، بويه خواي گوره به (الحکيم) ی داناو که له پله يه کی نؤر به رزه و شيويه يه کی ره و انبېزييه، وه وشه ی (حکيم کيشه که ی فعيل) ه.

1- العاديات: ۱.

2- التين: ۱.

3- الحجر: ۷۷.

(إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ)، سه‌یركه یه‌كسه‌ر خوای گه‌وره روو له پیغه‌مبه‌رمان (ﷺ) ده‌كات (إِنَّكَ)، ئاگاداری كه رۆلی پیتی گوێگرتن (الكاف) چ توانایه‌ك به‌واتاكه ده‌دات، واته به پیتی دووپات بوونه‌وه‌و سووربوون له‌سه‌ر باب‌ه‌ته‌كه (التوكید) (أَنْ) وه به رووبه‌پوو بوونه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)!

به‌رده‌وامه خوای گه‌وره له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر بۆیه ئه‌م جاره‌یان رۆلی ئایینه‌كه‌ی ده‌خاته‌پوو: (عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) واته: له‌سه‌ر رێبازیکی راست دای، ئا ئه‌م ئایینی ئیسلامه رێگای راستی ژیانه، نه‌گه‌ر زانایانی نه‌ندازیاری ده‌فه‌رموون، له‌ نێوان دوو خاڵدا ته‌نیا یه‌ك هێلی راست هه‌یه‌ یا نزیکترین ماوه له‌ نێوان دوو خاڵدا هێلیکی راسته (اقرب المسافة بين النقطتين خط المستقیم)، ئه‌وه دڵنیا به‌ كه خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: له‌ نێوان ئاده‌میزاده به‌خته‌وه‌ریه‌كه‌یدا ته‌نیا ئایینی ئیسلام هه‌یه‌ و به‌س، خۆ ده‌یان رێگا له‌ به‌ر ئاده‌میزاده بۆ گه‌یشتن (گوایه) به‌ به‌خته‌وه‌ری و شادی و ئاسوده‌یی:

((وَأَنْ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ))^(۱).

((اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ))^(۲).
به‌لام ئه‌م کوێره رێگایانه وه‌كو له‌ به‌ر چاو دیاره، نه‌ك ته‌نیا هه‌ر میژوو بۆمان ده‌گه‌ڕێته‌وه، چۆن ئاده‌میزادیاں له‌خسته‌ برد له‌ نیوه‌ی رێگا هه‌ورازی (ایدن و

1- الانعام: ۱۵۲.

2- البقرة: ۲۵۷.

قەيرانى گەندەلى و نشیوی کوشتن و کویره ریتی ساده سه رۆخشکه ره کان و
خۆکوشتن و ویران و سوتان و داگیرکردن.... ئادەمیزادی تواندەوه، بەلکو رۆژانە
خۆمان لەناو لاپەرەکانی میژوودا دەسوورینەوه و خۆمان دیواری میژوو
بەرزەکەینەوه و خۆمان دەزانین کاروانی ئادەمیزاد لەبەرانبەر ئەم هەموو لەودە
چەک و تەقەمەنیانە داو لەناو ئەم هەموو قەیرانانە ی کۆمەلایەتی و ئابووری و
رامیاریانە دا بەرهو کام هەردێر دەچیت و کام نشیوی ژیان چاوەڕێیانە ! ؟

((ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا
لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ))^(۱).

* * * * *

سەیرکە خۆای گەورە لەدوای ئەوێ کە سویتندی بە قورئانی پىرۆز خوارد، بۆ
ئەوێ کە ئاگادارمان بکاتەوه لە ریزو پلەى محمد (ﷺ) لە چ ئاستیکە وه
راستەوخۆ بۆمان روون دەکاتەوه و دەیخاتەپوو: ئەگەر دەتانەویت بزانی پەيامی
محمد (ﷺ) چۆنە و ناوەرۆکەکی چەند پتەو بەسوودە بگەرێتو بۆ واتای قورئانی
پىرۆز داڕشتنی قورئانی پىرۆز، هەر چەند وردی قورئانی پىرۆز روونە و بەلگە
نەویستە ئەوەندەش پەيامی محمد (ﷺ) بەلگە نەویست و پتەوه.

واتە: ئەم قورئانە پىرۆزە هەرچەند پىرە لەواتا هەرچەند وردە لایەنى
داڕشتنى و هەرچەند ئادەمیزاد وەستاو لە توانا کەوت کە بتوانیت نامەیهکی وەکو
ئەم قورئانە پىرۆزە بهێتن، ئەو ئەم هەموو ماتە ووزانە بەلگەیهکی روون لەسەر

پەيامى محمد (ﷺ) كە راستە و پېغەمبەرى خۆاى گەورەيە وە گەورەترين ديارى
خۆاى گەورەيى بۆ ئادەمىزاد ھىناوہ كە رىگای راستى ژيانە.

* * * * *

خۆاى گەورە لە سوورەتتىكى تردا دەفەرموويت:

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (١) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ))^(١).

واتە: سویند بە خامە (يا بە پینووس) دەخۆم، وە سویند بەو دێرانەش (الخط،
السطر) دەخۆم كە پینووس دەینووسیت، وە لەئایەتى دووھمدا دەفەرمویت: تۆ
ئەي محمد (ﷺ) بەو چاكە و پلەيەي كە بۆم ناردوی كە لەلایەن خۆاى گەورەو
بۆت ھاتوو، واتە ئەو قورئانەي كە بۆم ناردوی نەبۆتە ماھەي لى تىك چوون و
سەر لیشیواویت تۆ شىت نەبویت.

لەبەرامبەر ئەم دوو ئایەتە بوەستەو بېرت بخەكار، ھەستت جۆشەدە، سەیر كە
چۆن خۆاى گەورە بەشیوہەي كى روون و راستەوخۆ نەك بە خواناسان بەلكو
بەھەموو ئادەمىزاد دەلێت:

تاوھكو بېر لە زانست و زانیاری بكەنەو، تاوھكو زانست و زانیاریتان قوول و
چرو فراوانتر بێت، تاوھكو بەرھەمی پینووس بكەوێتە بازاپی خویندەوہی
ئادەمىزاد، ئەو پتر بۆتان دەردەكەوێت كە ئەم پېغەمبەرە (ﷺ) خاوەن
نامەيەكی پتەو و پەيامەكەي دوورە لە ناتەواوی و خۆشی بەھۆی ھاتنى ئەم
نامەيە دوورە لە نادروستی؟!

ننگر به‌وردی سه‌یری نه‌م نایه‌تانه بکه‌ین بۆمان دوولا ده‌بیته‌وه که چۆن خوای گه‌وره له‌م نایه‌ت‌دا راسته‌وخۆ پله‌ی محمد (ﷺ) به‌رز ده‌کاته‌وه، راسته‌وخۆ چۆن پله‌ی پيڻغه مبه‌رمان ده‌پاريزنیت به‌توانای زانست و زانیاری، راسته‌وخۆ پیمان ده‌لیت زانست و زانیاری تاکه به‌لگه‌یه‌که له‌سه‌ر پاکی نامه‌و په‌یامی محمد (ﷺ)!

جاریکی تر وهره‌وه سه‌ر نایه‌ته‌که:

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةٍ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ)).

سویند خواردن به‌ پینووس و به‌ دیره‌کانی نووسین:

ننگر له‌چه‌رخي نه‌نته‌رنیت (توری جالالوکه‌ی جیهانی: WWW) و عولمه‌و علمانی و لیک بوونه‌وه‌ی ناوک و کۆشکه هه‌ویره‌کان و... هتد، که سانیك له‌ هونه‌رو نووسه‌ران سویند بخوات به‌ پینووس یا به‌ دیره‌کانی نووسین نه‌وه شیاوه‌و هه‌ر زۆربه‌مان به‌لامانه‌وه ساکاره‌و گونجاوه، به‌لام وهره خواره‌وه به‌ تاریکستان و روڼاکستان میژوو، نه‌ک ۵۰۰ سال یا ۱۰۰۰ سال له‌مه‌ویه‌ر به‌لکو پتر له‌ ۱۴۰۰ سال له‌مه‌ویه‌ر، له‌شاریکدا که هه‌ر هه‌موو شاری (مکه‌)ی ره‌نگین، ۵۰ نووسه‌ری لیته‌بووه‌و له‌ناوچه‌یه‌ک که له‌ ۲٪ یان نه‌یانزانیه‌و چۆن پینووس به‌کار به‌ینن، خوای گه‌ره ده‌فه‌رموویت:

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةٍ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ)).

لیره‌دا بابوه‌ستین و سه‌یری لایه‌نیکی تری نایه‌ته‌که بکه‌ین:

که سویند ده‌خوات نه‌ باسی پینووسی خواناسان ده‌کات! نه‌ باسی نه‌و (دیس)انه‌ش ده‌کات که له‌بواری زانسته‌کانی قورنانه‌و فه‌رموده‌یه! به‌لکو

بابه‌ته‌ک‌ی به به‌رفراوانی (المطلق) وه‌رگرتووه‌و ناماژده‌ی بۆ هیچ جوړه نووسین و زانستیک نه‌کردوه.

که‌واته وه‌کو له‌سیبهری نایه‌ته‌که ده‌رده‌که‌وئیت، خ‌وای گه‌وره پیمان ده‌فه‌رموئیت:

ئا ئه‌وه بواره‌کانی زانستی به‌مه‌مووره‌نگه‌کانیان‌وه، ئا ئه‌وه به‌ره‌می خامه له‌سه‌رجه‌م باب‌ته‌کانی زانست و وئژه‌وه، بئین بیخه‌نه به‌ر بیرو بیکه‌نه چاویلکه‌و سه‌یری ئه‌م پېشه‌وايه (ﷺ) و نامه‌ی ئه‌م پېشه‌وايه‌ی پېیکه‌ین بزاین له‌سه‌ر ریگای راستی ژيانه یا نا؟

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ)).

* * * * *

بیرت بخه‌کار، ئاخو له‌واتای نایه‌تی ئه‌م دوو سوره‌تانه‌دا چیت بۆ ده‌رکه‌وت؟

((وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ (۲) إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ (۲) عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ)).

((وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ (۱) مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ)).

هه‌ستت به‌وه کرد که خ‌وای گه‌وره له‌ نایه‌ته‌کانی ئه‌م دوو سوره‌ته‌دا ته‌نیا له دوو سه‌رچاوه‌دا ویستویه‌تی په‌یامی محمد (ﷺ) به‌رخینیت، که قورئانی پیروزو زانیاری و زانسته.

هه‌ستت به‌وه کرد که خ‌وای گه‌وره له‌م نایه‌ته‌تانه‌دا چۆن رووبه‌پووی بېباوه‌پان ده‌بێته‌وه‌و سویندیان بۆ ده‌خوات که ئه‌م محمده (ﷺ) له‌سه‌ر راستیه وه گه‌وره‌ترین به‌لگه‌ش له‌م راستیه‌یدا ئه‌م قورئانه پیروزیه‌و ئه‌م داهینانه‌ی بیرى ئاده‌میزاده، تاوه‌کو ئاده‌میزاد له‌بواره‌کانی زانستی کیمیا و فیزیا و زنده‌وه‌رزانی و میژوویی و جوگرافیا و یاسایی و پزشکی و دروستی و کشتوکالی و ژمیریاری و...

تاوه‌کو موسلمانان و بیباوه‌ران به‌رامبه‌ر واتاو داپشتنی قورئانی پیروژ بوه‌ستن و له‌نایه‌ته‌کانی بکولنه‌وه و توژیښنه‌وه‌ی زانستیانه‌ی له‌سه‌ر بکه‌ن، نه‌وه بویان روون ده‌بیته‌وه که پیغه‌مبه‌رمان (ﷺ) خاوه‌نی په‌یامی ژبان، خاوه‌نی راسته ریځای ژبان، به‌لای نایینی نیسلام، نایینی ژبان و دوورکه‌وتنه‌وه‌ش له پیغه‌مبه‌رمان و نایینی نیسلام دوورکه‌وتنه‌وه‌یه له‌به‌رژه‌وه‌ندی ئاده‌میزاد.

* * * * *

هیچم نایه‌ته یاد ته‌نیا یاری خوشه‌ویستان (ﷺ) (سلمانی فارسی) (ﷺ) نه‌بیټ کاتې که ته‌م‌نی ۶۰ سال بو و ۶۰ سالیښ موسلمان بو، کاتې که هاته شاری شاران شاری، شاری رووناک که‌ره‌وه‌ی دلاڼ (المدينة المنورة)، له‌دوای نه‌وه‌ی که هه‌والی ریځی نایینی نیسلامی بیستبو له‌ثاوی و شاره‌کانی (شام) و زانستی ته‌واوی و هرگرتبو له‌بازوای نایینمان و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌گه‌ل کاروانی (المدينة) که‌وته ریځا به‌مه‌به‌ستی نیسلام بوون و دیتنی پیغه‌مبه‌ری خوی گه‌وره، و له‌ریځا له‌گه‌ل کاروان چیبه‌کان که هه‌ندیکیان یارانې پیغه‌مبه‌رمان بوون، به‌دریژی باسی که‌سایه‌تی پیغه‌مبه‌رمانی (ﷺ) بیستبو و وه پټیان و تبوو که محمد (ﷺ) نه‌و که‌سایه‌تیبه‌یه که‌وا:

هرده‌م زه‌رده‌خه‌نه‌ی له‌سه‌ر لیوه‌کانه، هرده‌م هاوړتی هه‌ژاره‌کانه، هرده‌م خه‌لکان گوی له‌وته‌کانی ده‌گرن، هرده‌م کاته‌کانی بۆ ریځخستنی ریزی کومه‌لو چاره‌سه‌ری گپروگرفتی کومه‌له، که‌سانیکه بی‌فیزو بی‌لافه، له‌گه‌ل خه‌لکه لیځی ناکه‌یته‌وه چ له‌به‌رگو چ له‌شیوه‌کانی هه‌لسوکه‌وتی ژبان و ه‌کو رویشتن بۆ لای نه‌خوش و هاتن بۆ مزگه‌وت و سه‌ردانی هاویران و خواردن و خواردنه‌وه، نیتر نه‌م هه‌موو زانیا‌ریانه‌ی له‌بیردا کۆبېووه که گیشته شاری شاران، شاری مدینه‌ی

رەنگىن، ھەركە گەيشتە چەقى بازارپ، رووى لەيەكتەك كىردوو و فەرمووى تۆ
پېئەمبەرى خواى گەورەى، يارەكەى پېئەمبەر فەرمووى: نەخىر مەن ئەو (فلان)
يارەم، رووى لە پياوئەكى تر كىردوو پېئووت تۆ پېئەمبەرى؟ فەرمووى: نەخىر مەن
ئەو يارەم، ئىتر تاگەيشتە پېئەمبەر چەندان يارى پېئەمبەرمانى بە پېئەمبەر
(ﷺ) دانابوو!

چونكە نەپىرسىبوو پتر لە ۸ كەسى بە پېئەمبەر دانابوو لەشپوھەى گفتوگۆو
رووگەشى و جلو بەرگەو بى لافى، بۆيە ھۆنەرى كورد، (ملا محوى) لوتكە (ﷺ)،
ئەم روداوھەى لە تەنيا يەك دىردا تەندۆتەوھەو ھۆنيتەوھە بەبۆيەى پيتەكانى
تابلۆكەى رازندۆتەوھە دەفەرموويت:

لە نۆرى پېئەمبەرە ئەوھندى منعكس بوو بوون
غەريىي تازە ھاتوو وەيدەزانى پېئەمبەرستانە

* * * * *

یادی له‌دایک بوونی پیغهمبه‌رمان (دروودی خوای گه‌وره له‌سهر گیانی بیټ)

(محمد) بوو که‌وا دنیای سهرانسهر شادو گوئشه‌ن کرد
(محمد) بوو که ژيانی تاریکستانی ره‌وشه‌ن کرد
(محمد) بوو که بانگی دا : دادو ناشتی برایشه‌تی
بوو به بوومه‌له‌رزهی کۆشکی چه‌وسانه‌وو شایه‌تی
(محمد) بوو که‌وا فهرمووی : (من مات ولم یغزوا)^(۱)
ده‌بی چه‌کی خه‌باتمان بی خه‌باتی مونمینی زیندوو

(محمد) بوو که‌لای کوفری له‌پیشه هینایه‌ده‌ر
بوو به پیشه‌وای پاپه‌پین دژی کویله‌و ده‌ریه‌ده‌ر
نیم‌پرو له‌یادی هاتنی ئهم ره‌حمه‌ت و پابه‌ره
دنیا گه‌شاوه‌و سه‌یرانه چه‌ژنی ژیرو په‌نج ده‌ره
ناگری گرت شه‌وه زه‌نگی رییازی ژيانی به‌شه‌ر
بی که‌س و برسی به‌تیکرا باغی هیوای هاته‌به‌ر

1- فهرمووده : بپوانه : (من مات ولم یغزوا ولم یحدث نفسه لغزو مات علی شعبه من نفاق) رواه مسلم.

پانىايى مېژوو شاھىدە سەردەمى ئىمە رەھمەتە
ژىرو زاناو ئىھاتوو تاجى شادى كىردە سەر

بىژە پىرۇزە ئە گىشتى يادى رابەرى ژيان
يادى (امىن) و (شەوروى) يادى ھاتنى قوران^(۱)
سەيرى رابىر دوو كە: ھەردەم ئاشكرايە ئاشكرا
ئىسلام نە زانى رامالى چىراى زانىست پى كرا

گويگرە چۆن بە يەك ئاواز: داناو ژىرى زەمىن
دەئىن (مەھمەد) رەھمەتە^(۲) ئە بۆگىشت گۆشەى زەمىن^(۳)

* * * * *

1- الاسراء: واتە شەورلىيى.

2- بىروانە ئايەتى: الانبياء: ۱۰۷.

3- نىركەى ھۆنراۋە، دىكتور سىد بىر بەرزىنجى: ۲۲.

(شاره‌دیی به‌رزنجه له روانگه‌ی ملا بیخود)

(ملا بیخود)^(۱) (ﷺ) هونەری خواناس له‌باره‌ی گوندی دتیرین و دلگیری
(به‌رزنجه) ده‌فه‌رموویت:

گلی یاقووته تۆزی عەنبەری سارایه به‌رزنجه
گیای زمرووته به‌ردی گەوهەری یه‌کتایه به‌رزنجه
له‌لای کوێر گەر بینای وه‌ك دۆزه‌خه نه‌مما له‌لای چاو ساغ
وه‌كو قه‌صرو قوصووری (جنه‌ الماوی) یه به‌رزنجه
مه‌گافی یادگاری شێری یه‌زدان و (حسینین) ه
زیاره‌ت گاهی ئالی حه‌ضره‌تی طاها یه به‌رزنجه
نه‌وه‌ك هه‌ر کانی‌اوای عه‌ینی شه‌هدو شیرو ته‌سنیمه
دره‌ختیشی له‌لای نه‌ریابی خۆی گووبایه به‌رزنجه
بلی رووی تی نه‌که‌ن ده‌جال و فیرعه‌ونی زه‌مان (بیخود)
که جه‌ولانگاهی شیخ عیسا و شیخ موسایه به‌رزنجه

1- بره‌نه: دیوانی بیخود، کۆکردنه‌وه‌ی (محمدی ملا کریم)، بغداد، چاپخانه: سلمان الاعظمی،

ئەمەش تەنيا چەند دېرىكە لە ديوانى (صابرى) (ﷺ) لوتكى تەسەوف:

عالمەمى كىردە جىسد نورى حېببى كىردە روح

بۇيە وا ھەرماوہ ناخنكى بەسەد توفانى نوح

خوا بە قورئانى موبىنى افضالى ئەو ئەكا اثبات

كافىيە شق القمر ميعراج و باقى موعجزات^(۱)

وہ لە مونراوہ يەكى تردا دەفەر موویت:—

چاوى بازى تا بخوینى نایەتى (این المفر)

جان و دل بى فەرر ئەبن وەك كۆتری بى بال و پەرر

خۆت ئەزانى بەندە يەكەم بى گوناھو دەسەلات

يەعنى چى چاوو بروت دائم لەگەل من دینە شەر

تا بە نوورى حوسنى تۆرۈناكە ئەرز و ناسمان

ھەرۈەكو توفان نەما فەرقى مەيانى بەحر و بەرر

تۆلە سورەى زولزلە تى فەكرە ئازارم مەدە

خەير و شەرر ئىفشا ئەبى سوچم نىە مىسقالە زەرر^(۲)

* * * * *

1- ديوانى صابرى (كەركوك/ گوندی شۆرجە ۱۸۸۱- كەركوك/ گوندی شۆرجە ۱۹۴۴) ن چاپى

يەكەم، كەركوك چاپخانەى شارەوانى، كۆكرىنەوہى شىخ ستار عبداللە بەرزنجى ۱۹۶۹ز/

۱۳۸۸ك/ ۲۶۶۶ك: ۲۲.

2- ديوانى صابرى: ۷۷.

خەلىفە و بىنەمالەي شىخانى بەرزنجەي لە دىدى شىخ رەزا (رضاي)
تالەباني (رحمته):

شىخ رەزاي ھۆنەري ناودار كە بەناويانگە بەھۆنراوھي داشۆرين (الھجوۋ)
ھەردەم شاناز بووھ بەبىنەمالەي شىخ معروفى نۆدى و ولياني (رحمته) و پىراني
تەرىقەت و پىراني دادو زانست و برايتى بۆيە ئەم دىسۆزىي لەناو چەند دىرىكى
ناسكى خنجىلانەدا توندۆتەوھ و توانيويەتي راستەوخو سنورى خۇشەويىستى
خۆي بۆ بىنەمالەي بەرزنجىيەكان ديارى بكات:

(ستايشى كاك ئەھمدى شىخ)

مەربووتە (١) ھەياتم بە سولەيمانى وو خاكى
خۆزگەم بە سەگى قاپىيەكەي ئەھمەدى كاكى
ئەو قودرەتى ساداتە كە سوكانى سەماوات
شەريانە ئەسەر سەجدە ئەبەر مەرقەدى پاكي
ئەو مەرقەدى والايبە كە وەك عەرشى موعەللا

1- ھۆنراو كەم وەكو خۆي نووسىيەو لەبارەي داپشتن، وەكو من بزانم شىخ رەزاو ھۆنەراني
سەردەمى ئەو وشەي عەرەبيان ھەر بەعربى نووسىيەو ئەك بە كوردى بەلام چىم دىت لە ديوانەكە
وام نووسىيەو !

مه‌حفوفه^(۱) به‌زوواری مه‌له‌ك ده‌وری شوپاکی^(۲)
بو‌ده‌ست و عه‌سا نازه‌که‌که‌ی داخه‌ ده‌روونم
قوربانی عه‌سای ده‌ستی ده‌بیم سۆل و سیواکی
دنیا له‌ دووای هه‌زه‌تی شیخ زێر و زه‌به‌ر بی
وه‌ك تاجی که‌ی و جامی جه‌م و به‌ختی زوحاکی
ده‌ره‌ق به‌هه‌فیدانی نه‌ده‌ب لازمه‌ زینه‌هار
قوربانی هه‌فیدانی ده‌بیم بابی و داکی
به‌م حاله‌ په‌ریشانه‌وه‌ باز نه‌شه‌ه‌دو بیللاه
شعرت ته‌ره‌ب نه‌نگیزه‌ ره‌زا شاعیری چاکی^(۳)

* * * * *

1- وشه‌ی مه‌حفوفه‌ واته‌ محفوف واته‌ ده‌وری دراوه‌، به‌لام شوکر مصطفی به‌واتای محفوفی داناوه‌:
(۱۲۱)، نه‌مه‌ وانیه‌.

2- هه‌رچه‌ندی کردم نه‌م‌توانی ده‌ست کاری نه‌و واوه‌ زیاده‌ بکه‌م که‌ له‌ وشه‌ی نوواری نووسراوه‌
چونکه‌ وه‌کو خۆی نووسراو بی‌ت باش‌تره‌.

3- به‌روانه‌: دیوانی شیخ ره‌زا، ساغ کردنه‌وه‌ی شوکر مصطفی، هه‌لایتر، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی
په‌روه‌رده‌، بلاوکراوه‌ی ئاراس، ۲۰۰۰ز، چاپ: یه‌که‌م: ۱۲۰-۱۲۱.

چهند سه‌رچاوه‌یه‌ك له‌دواى قورئانى پیرۆزدا :

- ١- التعريفات، علي محمد الجرجاني، بيروت، ١٩٧٨م.
- ٢- الجامع الصحيح للإمام محمد بن إسماعيل البخاري، مع شرحه فتح الباري للحافظ ابن حجر العسقلاني، مط: السلفية- القاهرة- ط: ١، ١٣٨٠هـ.
- ٣- الجامع الصغير من حديث البشير النذير، السيوطي (٨٤٩هـ-٩١١هـ)، ط: ١.
- ٤- الجامع لأحكام القرآن، لأبي عبد الله محمد بن أحمد الأنصاري القرطبي، مط: دار الكتاب العربي لطباعة والنشر، القاهرة، ١٣٨٧هـ-١٩٦٧م (له‌بەر گرتنه‌وه‌ی چا: دار الكتب).
- ٥- دلائل الخيرات ابو عبد الله محمد الجزولي، الوسام، ١٩٨٢م، بغداد.
- ٦- ديوانى بێخود، بغداد، چ: ١، ١٩٧٠م.
- ٧- ديوانى محوى، هه: مامۆستا عبد الكريم مدرس و محمد مامۆستا عبدالكريم، بغداد، چ: ١، چا: كۆرى زانبارى كورد، ١٣٩٧ك.
- ٨- الشوقيات، احمد شوقي، چ: ١.
- ٩- صحيح البخاري، دار المعرفة، بيروت (صحيح البخاري بشرح الكرمانى، مصر، مط: البهية، ١٣٥٦هـ).
- ١٠- عمدة الحفاظ في تفسير اشرف الالفاظ، للسمين الحلبي، هه: محمد باسل، بيروت، دار الكتب العلمية، ١٩٩٦م.
- ١١- فروق اللغات، نور الدين الجزائري، هه: رضوان الداية، دمشق، ١٩٨٩م.
- ١٢- الفروق اللغوية، ابي هلال الحسن بن عبدالله سهل العسكري (-٤٠٠هـ)، هه: محمد باسل، ط: ٤، مط: دار الكتب العلمية، بيروت، ٢٠٠٦م.
- ١٣- المفردات ألفاظ القرآن، الراغب الاصفهاني، هه: صفوان داودي، دار القلم، بيروت، ١٩٩٢م.
- ١٤- نامه‌یه‌كی كرلوه، سید بکر به‌رزنجی، هۆنرلوه، ده‌ست نووس.
- ١٥- نرکه‌ی هۆنرلوه، سید بکر به‌رزنجی، چ: ١، ١٤٢٧ك، هه‌ولێز.

* * * * *

چالاکییه‌کانی نووسەر

(سید بکر سید غریبی سیتاقان سید
فرج غه‌زایی به‌رزنجی) (هه‌ولێر/ سیتاقان
١٩٥٦ز-^(١))

- له‌سالی ١٩٧٨ز خاتمه‌ی
مامۆستایانی ته‌واو کردوه.

- له‌سالی ١٩٩١ز بڕوانامه‌ی
به‌کالۆریۆسی له‌زمانی عریی له‌کۆلیجی
په‌روه‌رده‌/ زانکۆی صلاح الدین وه‌رگرتوه.

- له‌سالی ١٩٩١ز بڕوانامه‌ی به‌کالۆریۆسی له‌زمانی عریی له‌کۆلیجی په‌روه‌رده‌/ این الرشد/
زانکۆی بغداد دووباره‌ وه‌رگرتوه.

- له‌سالی ١٩٩٦ز بڕوانامه‌ی ماستهری له‌زانستی قورئانی (موازنة اسلوبية في القرآن الكريم)
له‌زانکۆی بغداد وه‌رگرتوه.

- له‌سالی ١٩٩٩ز بڕوانامه‌ی دکتۆرای له‌زانستی قورئانی پیرۆز (کتابة کتب المتشابهات
حتى القرن السابع الهجري اهدافها ومناهجها) له‌زانکۆی (دولة العربية/ بغداد) وه‌رگرتوه.
- له‌مزگه‌وتی الاعجاز هه‌ر له‌ ١٤١١ک، ٢٦٩١ک، (تاوه‌کو ئیستا ١٤٣٢ک) وتاری هه‌ینی
پیش‌که‌ش ده‌کات.

- چه‌ندان پیشانگاوه‌ کۆری له‌باره‌ی اعجازی قورئانی پیرۆز له‌هه‌ولێرو شاره‌ دێکانی
ده‌ورووبه‌ری ره‌وانبێژی پیشکه‌ش کردوه.

1- نۆر جار ئهم زانیاریانه‌ به‌هه‌له‌ بلاوده‌کرێته‌وه‌ به‌تایبه‌تی له‌ نووسینه‌کانی محسطفی نه‌ریمان.

له بلاوکراوه کانی دکتۆر سيد بکر بهرزنجی

- ١- (پينئاسه کهم)، ههولير، چ: ١، چا: شاره وانی، ١٣٩٧ک-١٩٧٧ز.
- ٢- (له گه ل روانگه ي وشه کانم)، چ: ١، ههولير، ١٤٠٤ک-١٩٨٤ز.
- ٣- (خۆزگه له ناو له پتان ده بجوم)، چ: ١، ههولير، ١٤١٠ک-١٩٩٠ز.
- ٤- (نووستن فيري چيتان ده کات)، چ: ١، ههولير، ١٤١٣ک-١٩٩٤ز.
- ٥- (جيهانتيکی وون)، چ: ١، ههولير، ١٣٩٨ک-١٩٧٨ز.
- ٦- (گه وره ترين ده سه لات)، چ: ١، ههولير، ١٣٩٩ک-١٩٧٩ز.
- ٧- (نزيکترين ده زمانخانه)، (زانستی قورئان)، چ: ١، چا: الحوادپ، بغداد، ١٤٠٢ک-١٩٨٢ز.
- ٨- (بهري ئه م لافاوه بگرن) ١ - ٧ بهرگ، چ: ١، ههولير، ١٤١٣ک-١٩٩٣ز.
- ٩- (دياري سه نگه)، ههولير، چ: ١، ١٤١٤ک-١٩٩٤ز.
- ١٠- (موازنه اسلوبية في القران الكريم) - نامهي ماسته ر، زانکۆي بغداد، چ: ١، ١٤١٧ک-١٩٩٧ز.
- ١١- (کتب المتشابهات أهدافها ومناهجها الى القرن السابع الهجري)، نامهي دکتۆراه له زانکۆي دولة عربية (په يمانگای ميژوو عربي بۆ خویندنی بالا) له بغداد، چ: ١، ١٤٢٠ک-١٩٩٩ز.
- وه ههروهها پڕۆژهي وهرگيزان و رافه کردنی قورئانی پيرۆزی دهست پيکريد به ناو نيشانی (گيانی ژيان) (روح الحياه) که له (١٢٠) بهرگ پيک هاتوه وه تائينستا ته نيا بهرگی:
- ١٢- (گيانی ژيان) (سورة الفاتحة)، بهشی: ١، ههولير، ١٤٢٢ک (دهست نووس).
- ١٢- (گيانی ژيان) (سورة العنكبوت)، بهشی: ٤٢، ههولير، چا: ماردین، چ: ١، ١٤٢٤ک.
- ١٢- (گيانی ژيان) (سورة العصر)، بهشی: ١٠٦، ههولير، چا: الو، چ: ١، ١٤٢٥ک.
- ١٣- (ئيوه ده لێن چی)، ههولير، چ: ١، ١٤١٣ک-١٩٩٣ز.
- ١٤- (اسرار الحروف في القران الكريم)، (زانستی قورئان)، چ: ١، چا: زانکۆي صلاح الدين، ههولير، ١٤٢٠ک.
- ١٥- (نرکه ي هۆنراوه)، چ: ١، ههولير، ٢٠٠٤ز.

- ۱۶- (پانتىرېن تۇر)، ھەولېر، چ: ۱، ۲۰۰۰ز.
- ۱۷- (ژورە السنام الجھاد)، ھەولېر، چ: ۱، ۱۴۲۳ك.
- ۱۸- (الاسلام و الكورد)، ھەولېر، چ: ۱، ۱۴۲۶ك-۲۰۰۶ز-۲۷۰۵كو.
- ۱۹- (شىخ حسنى گلەزەردە)، نووسىنى: شىخ ستار، ھەلسەنگاندن و رېڭخستنى: دكتور سىد بىكر ھەولېر، چ: ۱، ۱۴۲۲ك-۲۰۰۷ز-۲۷۰۷كو.
- ۲۰- (شىخ محى الدينى كەركوك)، نووسىنى: شىخ ستار، ھەلسەنگاندن و رېڭخستنى: دكتور سىد بىكر ھەولېر، ۱۴۲۸ چ: ۱، ك/ ۲۷۰۷ز-۲۷۰۷كو.
- ۲۱- ۱-۴) كە پتر لە ۲۰۰۰ لاپەردەي گەرە، چ: ۱، ھەولېر، ۲۷۰۷كو-۱۴۲۸ك-۲۰۰۷ز.
- ۲۱- ۱-۲، بىروت چا: عالم المعرفة چ: ۲، ۱۴۳۲ك.
- ۲۱- شىخ اسماعىلى وليانى، ھەولېر، چ: ۱، ۲۷۰۷كو-۱۴۲۸ك-۲۰۰۷ز.
- ۲۲- نامەيەكى كراو، ھۆنراو (دەست نووس).
- ۲۳- تاماوت ماو تولى دور كەرە، چ: ۱، ھەولېر، ۱۴۳۱ك.
- ۲۴- ئاسقۇ ھەلاوت و بى ئاگاكان، ھەولېر، چ: ۱، ۱۴۳۰ك.
- ۲۴- ئاسقۇ ھەلاوت و بى ئاگاكان، ھەولېر، چ: ۲، ۱۴۳۲ك.
- ۲۵- خۇشەويىستى خۇشەويىستان، ھەولېر، چ: ۱، چا: مېتى، ۱۴۲۸ك-۲۷۰۷كو- تىراژ: ۱۵۰۰ دانە، ھەولېر.
- ۲۵- خۇشەويىستى خۇشەويىستان، ھەولېر، چ: ۲، چا، ۱۴۳۳ك-۲۷۱۰كو- تىراژ: ۱۰۰۰ دانە، ھەولېر.
- پتر لە ۱۳ دەست نووسى ترم ھەيە.

* * * * *

بۇ ئاڭدارى:

پىتر لە شەش سالاھ خەرىكى دانانى بېلىۋىگرافىيەكى بەرھەم و ژيانى نووسەرانى كوردىن بەناونىشانى (الموسوعة وه لامى كورد) نووسىۋە و چاپى يەكەم (چوار بەرگ، ھەولېر، ۱۴۳۰ك) و دووھ مان (بېست بەرگ، بېروت، ۱۴۳۲ك) پلاۋىگىرۋتەۋە، كە لە ماۋەى ۱۴۰۰ سالى رابردو ژيانى لە كوردستانى گەورە وە تائىستى پىتر لە ۲۵۰۰ كە ساپەتى نووسەرو ھۆنەرو سىياسەتمەدارو رووناكېرو ھۆنەرو... ھتد نووسىۋە وە پىتر لە ۷۰۰۰ پەرتۈوكى دەست نووس و چاپكرومان نووسىۋە بە پېنۋوسى كورد بە چ زمانىك بېت و لە چ شوپنىك بېت و لەسەر چ بابەتەك بېت گىرگ زادەى بېرى كورد بېت و بەرھەمى بېرۋەكى كورد بېت (نامەكانى خويىندى بالاش لەم نووسىنانەن) بۆيە داوا لە سەرچەم نووسەرو شاعىرو كوردىكى دىلۋىز دەكەين كە يارمەتىمان بدەن بە رەۋانەكردنى ھەر زانىارىك ھەيە لەسەر نووسەرو ئاۋدارانى كورد جا چ كۆچيان كوردبېت يا لە ژيان مابىن وە ۋاچاكە زانىارىكەش ئەم خالانەى تىابېت:-

۱- ئاۋو ئازناۋى نووسەر.

۲- مېژۋى بوون و كۆچ كردنى ئەگەر نە مابوو.

۳- كورتەك لە ژيانى و وىتەكەى ئەگەر ھەبوو.

۴- ئاۋى بەرھەمەكانى چاپ كراو و چاپ نەكراو و بىز بوو و وە شوپنى بەرھەمەكانى ئەگەر دەست نووس بوو چ دەزگا يا پەرتۈوكخانەى مال.

۵- ژمارەى لاپەرەكانى دەست نووس و جۆرى بابەتەكە.

داۋاكارىن لەسەر ئاۋونىشانى ديارى كراو بۆمان رەۋان بگەن، خۋاى گەورە پاداشتى چاكەكاران دەداتەۋە (ان شاء الله)

لە كۆتايىدا ھىۋادارم ئەم نووسىنە سوود بەخش بېت.

ھىۋادارم بېتەشمان نەكەن لە تېببىتى و سەرتىجتان.

(ان شاء الله) لە چاپى سىيەم سەرچەم بۆچوون و تېببىنىيەكانتەن دەخەينەرۋو و داۋاكارىن خۋاى

گەورەش پاداشتى چاكەتان بداتەۋە چونكە نيازى گىشتان خزمەتى ئەم گەل و ئەم زمانە شېرىنە.

هه‌ئسه‌نگاندن

به‌ناوی خوا گه‌وره

السلام علیکم ورحمه‌ الله و برکاته

کاتێ سەیری پەرتووکی (خۆشه‌ويستی خۆشه‌ويستان)م کرد چاپی یەكەم، به‌چاکم زانی که ئه‌م نامه‌یه بنووسم و تێبینیه‌کانمی تێدا دیاری بکه‌م بۆ سید بکر: وه‌ پتر له ۲۰ ساله نووسینه ئایینییه‌کان ده‌خوینمه‌وه وه‌ پتر له ۲۰ سالیشه سید بکر ده‌ناسم وه‌کو نووسه‌رو هۆنه‌ر وه‌ هۆنراوه‌و وتاره‌کانم بیستبوو. بۆیه ده‌مه‌وێت ئه‌م ملاحه‌زانه‌ی بۆ بنووسم بۆ سوودو به‌س نه‌ك نقدو رقه‌به‌ری: ناوی پەرتووکه‌که‌م به‌لاوه زۆر جوان بوو به‌پاستی ناوه‌که‌ی سه‌رنج راکیشه‌ر بوو.

نازانم —نیازم چاپی یه‌که‌مه— بۆ ئه‌وه‌نده هه‌له‌ی چاپخانه تێدا بوو به‌تایبه‌تی هه‌موو هه‌له‌کان له‌لایه‌نی نووسینه‌ی عریبی و کوردی کۆمپیوتەر بوو و بۆ پیشی چاپ چاره‌نه‌کرا بوو ده‌تواندا به‌ماوه‌یه‌کی زۆر که‌م ئه‌م هه‌له‌ی هونه‌ریانه روونه‌دات. ئه‌و کیتابه له‌کاتیکی باش که‌وته بازار به‌تایبه‌تی له‌و کاته‌بوو که له‌ده‌وله‌ته‌کانی دانیمارک و ئه‌لمانیا له‌دزایه‌تی پېغه‌مبه‌رمان (ﷺ) ده‌کرێت و شتی خراپ بلۆ ببۆوه.

پەرتووکی بچوک پ‌روانا زۆر گرنگه به‌تایبه‌تی له‌و کاته ئه‌م پەرتووکه‌ش به‌پاستی چه‌ند بچوکه به‌لام پ‌رواتیاه.

من زۆر سه‌یری ته‌فسیره‌کانی سید بکر ده‌که‌م نازانم لۆ ئیشاره‌ بۆ مصدر ناکات وا بزانه‌ هه‌ر به‌ بۆچوونی خۆی ئەم ته‌فسیرانه‌ ده‌کات ئه‌وه‌ش خراپ نییه‌ به‌لام جاری واهه‌یه‌ شتی نوێ ده‌لی من سه‌رسامم له‌ بۆچوونه‌کانی سید بکر.

خۆزگه‌ کاک سید ئەم نووسینه‌ی به‌زمانی عریی ده‌نووسی یا بکرا بیه‌ ترجمه‌ چونکه‌ من زۆر جار که‌ په‌رتووکه‌ بچووکه‌کانی زمانی عریی ده‌خوینمه‌وه‌ ده‌بینم زانیاری تێدایه‌ به‌لام به‌راستی ئەم په‌رتووکانه‌ی کوردی به‌گشتی و سید به‌تایبه‌تی، شتی نوێ تێدایه‌، قه‌یدی چیه‌ نه‌گه‌ر ئیمه‌ش شتی نایینی بکه‌ینه‌ عریی یا زمانی تر تاوه‌کو بزانه‌ کوردیش له‌ مه‌به‌ستی ئیسلام گه‌یشتییه‌ و کوردیش خۆی توانای شیکردنه‌وه‌ی هه‌یه‌.

له‌کۆتاییدا هیوادارم سید بکر سوود له‌ تێبینی و قسه‌کانم وه‌رگرتبیت و بیر له‌ نووسین به‌زمانی عریی یا وه‌رگێران بۆ زمانی عریی بکاته‌وه‌.

برات

ئاکار به‌ختیار عبدالله سورچی

ئه‌ندازیار هه‌ولێر

پىرس

ز	بابت	لاپەرە
۱	پىشەكى دووھەم	۵
۲	پىشەكى يەكەم	۶
۳	تابلۇي يەكەم: مەبەست لە خوا پەرستىن	۱۰
۴	تابلۇي دووم: تەنيا شۇن كەوتوانت خۇشەويستى خۇي گەورەنە !	۳۲
۵	تابلۇي سىيەم: قورئان و زانست بەلگەي پاكىتە !	۴۲
۶	چەند سەرچاوەيەك لەدواي قورئانى پىرۇزدا	۵۷
۷	چالاككەيەكانى نووسەر	۵۸
۸	لەبلاوكر او مكاني دكتور سىد بىكر بەرزنجى	۵۹
۹	بۇ ئاگادارى	۶۱
۱۰	هەنسەنگاندن لەلايەن: ئەندازىار ئاكار بەختيار سورجى	۶۲
۱۱	پىرس	۶۴

